

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ÚČINNOST PROGRAMU ZACHÁZEJÍ VE VÝKONU
TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY**

Autor práce: Martin Gregor

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2026

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Martin Gregor, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Effectiveness of a Treatment Program in the Execution of Imprisonment

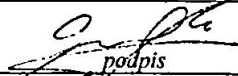

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

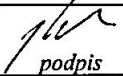

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): prosinec 2025

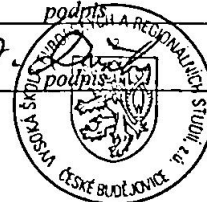
Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem práce je zjistit, jaký vliv má program zacházení u odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody na jejich následnou recidivu v podmínkách české společnosti. Vedlejším cílem je zhodnotit současné nastavení programů zacházení a navrhnout případná doporučení k jejich optimalizaci.

Student: Martin Gregor, DiS.	13.12.2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.	20.12.25 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	12.1.2026 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	14.1.2026 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	15.1.2026 datum	 podpis

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

V Jihlavě dne 26. 02. 2026

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Milanu Kocíkovi, MBA, LL.M za odborné vedení, cenné rady, podmětné připomínky a trpělivost, kterou mi během celého procesu věnoval.

ABSTRACT

GREGOR, M. *Účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 78 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Klíčová slova: Výkon trestu odnětí svobody; program zacházení; resocializace; recidiva; penitenciární systém; Vězeňská služba České republiky; Probační a mediační služba.

Bakalářská práce se zabývá problematikou programu zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody a jeho účinností ve vztahu k prevenci recidivy trestné činnosti v podmínkách České republiky. Cílem práce je analyzovat vliv programu zacházení na odsouzené jedince a posoudit jeho význam při jejich návratu do společnosti po propuštění z výkonu trestu. Teoretická část se zaměřuje na vymezení výkonu trestu odnětí svobody, základní principy penitenciárního systému, program zacházení a jeho legislativní ukotvení v českém právním řádu. Součástí práce je také komparace programu zacházení v České republice s vybranými zahraničními systémy, konkrétně v Norsku a Německu.

Praktická část práce je založena na kvalitativním výzkumu realizovaném prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření mezi odsouzenými ve výkonu trestu a osobami propuštěnými z výkonu trestu, které jsou v péči Probační a mediační služby České republiky. Výsledky výzkumu jsou analyzovány ve vztahu k cíli práce a slouží jako podklad pro formulaci doporučení směřujících ke zvýšení účinnosti programů zacházení v praxi.

ABSTRACT

GREGOR, M. *The Effectiveness of a Treatment in the Execution of Imprisonment: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 78 pp. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Keywords: Execution of imprisonment sentence; treatment program; resocialization; recidivism; penitentiary system; Prison Service of the Czech Republic; Probation and Mediation Service.

The bachelor's thesis deals with the issue of the treatment program for convicted persons serving imprisonment sentences and its effectiveness in relation to the prevention of recidivism in the conditions of the Czech Republic. The aim of the thesis is to analyze the impact of the treatment program on convicted individuals and to assess its significance in their reintegration into society after release from imprisonment.

The theoretical part focuses on defining the execution of imprisonment sentences, the basic principles of the penitentiary system, the treatment program, and its legislative anchoring in the Czech legal order. The thesis also includes a comparison of the treatment program in the Czech Republic with selected foreign systems, specifically in Norway and Germany.

The practical part of the thesis is based on qualitative research conducted through an anonymous questionnaire survey among persons serving imprisonment sentences and persons released from imprisonment who are under the care of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic. The research results are analyzed in relation to the aim of the thesis and serve as a basis for formulating recommendations aimed at increasing the effectiveness of treatment programs in practice.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍL A METODIKA PRÁCE	11
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PZ VE VTOS	12
2.1 Trest odnětí svobody	13
2.2 Výkon trestu odnětí svobody v České republice	14
2.2.1 Vymezení výkonu trestu odnětí svobody.....	15
2.2.2 Základní principy penitenciárního systému	16
2.2.3 Úloha Vězeňské služby České republiky.....	17
2.3 Program zacházení s odsouzenými.....	18
2.3.1 Definice programu zacházení.....	19
2.3.2 Cíle a funkce programu zacházení	20
2.3.3 Individuální přístup k odsouzeným.....	22
2.4 Legislativní rámec programu zacházení.....	23
2.4.1 Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.....	23
2.4.2 Prováděcí předpisy a interní normy Vězeňské služby ČR.....	24
2.4.3 Práva a povinnosti odsouzených ve vztahu k programu zacházení	25
3 PZ JAKO NÁSTROJ RESOCIALIZACE	27
3.1 Penitenciární psychologie.....	27
3.1.1 Vliv programů na chování odsouzených.....	27
3.1.2 Motivační složky programu zacházení	28
3.2 Role programu zacházení v prevenci recidivy	29
3.2.1 Vymezení pojmu recidiva	29
3.2.2 Faktory ovlivňující recidivu.....	30
3.2.3 Program zacházení jako preventivní nástroj	31
4 PZ VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH STÁTECH	33
4.1 Program zacházení v Norsku.....	33
4.1.1 Legislativní a institucionální rámec	33
4.1.2 Metodika a psychologické nástroje.....	34
4.2 Program zacházení v Německu	35
4.2.1 Legislativní základ a organizační struktura	36
4.2.2 Specifické programy a resocializační prvky	37
5 KOMPARACE PZ.....	39
5.1 Srovnání programu zacházení v České republice a Norsku	39
5.1.1 Organizační rozdíly.....	39
5.1.2 Obsahová náplň programů	40
5.1.3 Přístup k odsouzeným	41
5.2 Srovnání programu zacházení v České republice a Německu.....	42

5.2.1	Legislativní rozdíly	42
5.2.2	Praktická realizace programů	43
5.2.3	Efektivita z pohledu resocializace.....	44
6	PRAKTICKÁ ČÁST – EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ.....	45
6.1	Stanovení výzkumných Hypotéz.....	45
6.2	Konstrukce anonymního dotazníku.....	45
6.2.1	Struktura dotazníku	45
6.2.2	Typy otázek.....	46
6.2.3	Etické aspekty výzkumu	46
6.2.4	Etický kodex výzkumu	47
6.3	Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	48
6.3.1	Analýza získaných dat	48
6.3.2	Ověření výzkumných Hypotéz	64
6.3.3	Shrnutí ověření hypotéz	66
6.3.4	Vztah výsledků k cíli práce.....	66
7	NÁVRHY A DOPORUČENÍ.....	68
8	ZÁVĚR	69
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
	SEZNAM ZKRATEK.....	74
	SEZNAM GRAFŮ.....	75
	PŘÍLOHY	76

ÚVOD

Výkon trestu odnětí svobody (VTOS) patří mezi nejzávažnější formy trestního postihu, s nimiž se moderní právní stát musí vypořádat. Jde však o daleko více než pouhé omezování osobní svobody odsouzeného, je to komplex opatření, postupů a pravidel, které mají chránit společnost a zároveň pracovat s osobností pachatele trestné činnosti. V současném pojetí trestní politiky se výkon trestu již nechápe jen jako represivní nástroj, ale stále se větší důraz klade na jeho resocializační funkci a na snahu připravit odsouzeného na návrat do běžného života po propuštění.

Jedním ze základních pilířů, na kterém je tato snaha postavena je program zacházení (PZ) s odsouzenými. Ten tvoří nedílnou součást výkonu trestu odnětí svobody v České republice. Tento systematický program práce s odsouzeným se snaží pracovat na rozvoji osobnosti, nastavení správných pracovních návyků, sociálních dovedností a dodržování právních i společenských norem nastavených společností.

Otázka jeho skutečné účinnosti však zůstává dlouhodobě diskutovaná. Tyto programy sice vycházejí z cíle snížit riziko opakovaného páchaní trestné činnosti, přesto míra recidivy v Česku zůstává relativně vysoká. Můžeme tudíž přemýšlet nad pochybnostmi, zda jsou programy nastaveny a realizovány tak, aby plně naplnily svůj účel a neskrývají se zde rezervy pro budoucí zlepšení.

Právě zde spočívá aktuálnost tématu: recidiva nejen ohrožuje bezpečí společnosti, ale výrazně zatěžuje penitenciární systém, státní rozpočet i zaměstnance věznic a má zásadní dopad na životní dráhu odsouzených, kteří se opakovaně vracejí do trestu a ztrácejí šanci na plnohodnotnou integraci.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit jaký vliv má program zacházení u odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody na jejich následnou recidivu v podmínkách české společnosti. Práce zároveň hodnotí současné nastavení těchto programů a formuluje doporučení pro zvýšení jejich efektivity, s důrazem na pohled odsouzených v trestu i propuštěných v péči Probační a mediační služby České republiky (PMS ČR).

Metodicky práce vychází z kvalitativního výzkumu prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření dvou skupin respondentů, kdy to umožňuje srovnat očekávání během trestu s reálnými zkušenostmi po propuštění a nabízí komplexnější pohled než oslovení jediné skupiny.

Práce je rozdělena do tematických celků: teoretická část vymezuje výkon trestu, program zacházení a jeho legislativní zakotvení v ČR, rozebírá psychologické a sociální aspekty, roli v prevenci recidivy a komparaci s Norskem a Německem. Praktická část se věnuje empirickému šetření, metodice, analýze dat a jejich interpretaci k cíli práce. Závěr shrnuje zjištění, diskutuje je a navrhuje praktická doporučení.

1 CÍL A METODIKA PRÁCE

Bakalářská práce systematicky prozkoumává účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody s důrazem na jeho vliv na prevenci recidivy. Tento úvodní celek vymezuje hlavní a dílčí cíle výzkumu a popisuje zvolenou metodiku, která zajišťuje komplexní teoreticko-empirický přístup.

Vymezení výzkumného cíle

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit jaký vliv má program zacházení u odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody na jejich následnou recidivu v podmínkách české společnosti. Vedlejším cílem je zhodnotit současné nastavení programů zacházení a navrhnout případná doporučení k jejich optimalizaci.

Hlavní cíl vychází z aktuální problematiky vysoké míry recidivy, která zatěžuje penitenciární systém i společnost a zaměřuje se na hodnocení, zda PZ skutečně snižuje riziko opakování trestné činnosti prostřednictvím resocializačních opatření.

Vedlejší cíl má za úkol zhodnotit současné nastavení programů zacházení v Česku na základě teoretické analýzy legislativy, komparace s Norskem a Německem a empirických dat z dotazníkového šetření. Výsledky slouží k formulaci doporučení pro optimalizaci PZ, včetně posílení personálních kapacit, propojení s probací a zavádění osvědčených zahraničních praxí, kdy to přispěje k efektivnější reintegraci odsouzených.

Zvolená metodika kvalitativního výzkumu

Pro dosažení výzkumných cílů byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu formou anonymního dotazníkového šetření, která umožňuje hloubkové porozumění subjektivním zkušenostem a postojům respondentů. Tento přístup je ideální pro exploraci vnímání PZ odsouzenými, kde kvantitativní data nestačí a je třeba zachytit nuance motivace, efektivity a překážek resocializace.

Dotazníkové šetření proběhlo v období **listopad 2025 – leden 2026** distribucí 100 anonymních dotazníků (50 prostřednictvím Vězeňské služby České republiky (VS ČR); 50 přes PMS ČR). Data byla získána pod podmínkou, že veškeré tiskopisy budou po sumarizaci odpovědí skartovány a data nebudou nijak jinak využita, než pro potřeby bakalářské práce.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PZ VE VTOS

Program zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody tvoří jeden ze zásadních nástrojů, prostřednictvím něhož stát naplňuje resocializační poslání své trestní politiky. Pro posouzení jeho efektivity a opodstatněnosti je nezbytné nejdříve stanovit teoretická východiska, z nichž tento institut vychází. Teoretický rámec programu zacházení staví na právních normách, poznacích penologie a penitenciární psychologie, stejně jako na dlouholetých zkušenostech získaných v praxi výkonu trestu odnětí svobody.¹

Výkon trestu odnětí svobody generuje specifické prostředí, které se zásadně liší od podmínek běžného života na svobodě. Odsouzení se dostávají do systému se striktními pravidly, hierarchickou strukturou a pevně daným režimem dne, což významně ovlivňuje jejich chování, vnitřní motivaci i způsob myšlení.² Právě v tomto prostředí má program zacházení plnit funkci cíleného a systematického působení, přizpůsobeného osobnostním črtám odsouzeného, povaze jeho trestné činnosti a předpokladům pro jeho následnou reintegraci do společnosti.³

Teoretická východiska programu zacházení nelze chápat izolovaně od jeho praktické implementace. Zatímco právní předpisy a odborná literatura stanovují cíle, principy a základní rámec těchto programů, jejich reálná podoba je vždy částečně modulována konkrétními podmínkami dané věznice, dostupností personálu a ochotou odsouzených k aktivní účasti. Teorie a praxe se v tomto ohledu prolínají a vytvářejí tak prostor pro kritické hodnocení míry, v jaké jsou deklarované záměry skutečně plněny.⁴

Cílem následující kapitoly je položit pevné teoretické základy pro zbývající části práce. Nejprve bude charakterizován výkon trestu odnětí svobody v České republice včetně jeho hlavních principů. Dále bude věnována pozornost definici programu zacházení, jeho účelům a roli v rámci penitenciárního systému. Závěrečná kapitola se

---

¹ ŘEHÁČEK, M. *Informace o realizaci standardizovaných programů zacházení s odsouzenými a o realizaci přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Online. Ministerstvo vnitra. 2015.

² VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY České republiky. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

³ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158., s. 37 – 39

⁴ ŘEHÁČEK, M. *Informace o realizaci standardizovaných programů zacházení s odsouzenými a o realizaci přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Online. Ministerstvo vnitra. 2015.

soustředí na právní rámec tohoto programu a na práva i povinnosti odsouzených v souvislosti s jeho prováděním. Tato teoretická východiska představují nezbytný předpoklad pro hlubší pochopení významu programu zacházení jako efektivního nástroje resocializace a prevence kriminality, jemuž se práce bude dále systematicky věnovat.

2.1 Trest odnětí svobody

Toto pojmosloví je pro tuto práci stěžejní, neboť výkon trestu odnětí svobody tvoří základní rámec, v němž program zacházení s odsouzenými nachází své primární uplatnění. Pojem proto rozvedeme z hlediska **vymezení, účelu a funkce** s přímou oporou v zákoně č. 169/1999 Sb.

Vymezení

Trest odnětí svobody představuje nejtěžší trestní sankci, jehož podstatou je dočasné omezování osobní svobody v uzavřeném prostředí věznic. Zákon č. 169/1999 Sb., **§ 1 odst. (1)** jej vymezuje jako „výkon trestu odnětí svobody (dále jen 'výkon trestu') ve věznicích a ve zvláštních odděleních vazebních věznic“, přičemž zahrnuje i trestní opatření u mladistvých (§ 1 odst. (3)).

Účel

Účel trestu stanovuje **§ 1 odst. (2)**: „prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti“. Tento trojí cíl – prevence recidivy, resocializace a ochrana společnosti – dává trestu preventivní charakter.

Funkce

Hlavní zásady podle **§ 2 odst. (1)** zaručují, že trest respektuje „**důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody**“, přičemž **§ 2 odst. (2)** ukládá podporovat „**postoje a dovednosti pro návrat do společnosti**“. Realizaci zajišťuje **Vězeňská služba ČR** podle **§ 3 odst. (1)**, která koordinuje střežení, dozor i metody zacházení.

Toto vymezení vytváří nezbytný základ pro analýzu resocializační role programu zacházení v rámci trestu.

2.2 Výkon trestu odnětí svobody v České republice

Výkon trestu odnětí svobody představuje důležitý pilíř trestního práva materiálního i procesního, protože v sobě ztělesňuje jak represivní prvky státní moci, tak preventivní mechanismy chránící společnost. Jeho dosah významně překračuje pouhé omezování osobní svobody odsouzeného a zasahuje do široké škály oblastí, včetně bezpečnostních opatření, ochrany veřejného pořádku i podpory reintegrace do společenského života.⁵ V českém kontextu je tento institut výsledkem dlouhodobé evoluce penitenciárního systému, který se průběžně přizpůsoboval společenským transformacím, proměnám národní trestní politiky a mezinárodním závazkům České republiky⁶, například Evropským vězeňským pravidlům Rady Evropy.⁷

Současný přístup k výkonu trestu nejenže dbá na striktní zákonnost a zajištění bezpečnosti, ale klade rovněž důraz na respekt k lidské důstojnosti odsouzených a aktivní snahu o jejich resocializaci prostřednictvím cílených programů a vzdělávacích aktivit. Právě během tohoto trestního výkonu se vytváří jedinečný prostor pro systematickou intervenci s osobností odsouzeného, a to má zásadní význam pro dlouhodobou prevenci recidivy a snížení kriminality. Tato práce s odsouzenými však probíhá v prostředí přísně regulovaném pravidly, bezpečnostními standardy a logistickými omezeními vězeňských zařízení.⁸

Pro hlubší pochopení pozice programu zacházení v tomto systému je proto nezbytné detailně prozkoumat samotný výkon trestu odnětí svobody, jeho základní principy, institucionální rámec a historický vývoj v české penitenciární praxi.

---

⁵ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

⁶ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

⁷ Úřad veřejného ochránce práv. Revidovaná Evropská vězeňská pravidla 2020. Praha: ÚŘOP, 2020. [cit. 2026-01-29]. Dostupné z WWW: <https://www.ochrance.cz/media/revidovana_evropska_vezenska_pravidla_2020.pdf>., s. 2 – 4

⁸ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158., s. 44 – 45

2.2.1 Vymezení výkonu trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody představuje zákonem upravený proces, jehož podstatou je dočasné omezení osobní svobody odsouzeného v přísně režimovém prostředí věznice.⁹ Tento dlouhodobý proces, trvající měsíce, roky či v extrémních případech celoživotně, vychází z pravomocného soudního rozhodnutí¹⁰ a realizuje jej stát prostřednictvím specializovaných vězeňských zařízení.

V českém právním řádu není jeho účel pouze ochrana společnosti před pachatelem, ale především cílevědomé působení na odsouzeného, aby po propuštění žil řádný život. Tento resocializační rozměr se projevuje v každodenním režimu: od pracovního zařazení a vzdělávání přes rozvoj sociálních dovedností až po programy zaměřené na osobnostní proměnu.¹¹ Specifické institucionální prostředí s vysokou regulací a kontrolou, kdy vnitřní řád, pokyny personálu, pevný denní režim, nejen zajišťuje bezpečnost, ale zároveň vytváří strukturovaný rámec pro systematickou práci s chováním odsouzeného.¹²

Zákonným základem je především zákon č. 169/1999 Sb. a zákon 29/2024 Sb.¹³, který pečlivě vyvažuje práva odsouzených, včetně ochrany lidské důstojnosti a zákazu nelidského zacházení, s nutností udržet pořádek a kázeň.¹⁴

Právě tato dynamická rovnováha mezi bezpečností, zákonností a resocializací dává výkonu trestu hlubší smysl. Není to jen izolace, ale nástroj proměny, jehož úspěch závisí na praxi věznic, přístupu personálu i motivaci odsouzených. V tomto prostoru program zacházení nachází své klíčové opodstatnění.

---

⁹ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>., §1, odst. 2

¹⁰ KOLÁŘ J. *Penologie*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2011. 286 s. ISBN 978-80-7357-705-9.

¹¹ VÁGNEROVÁ M. *Úvod do penitenciární psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 268 s. ISBN 80-246-0573-2

¹² ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>., §1, odst. 2

¹³ ČESKO. Zákon č. 29/2024 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

2.2.2 Základní principy penitenciárního systému

Penitenciární systém České republiky spočívá na pevně ustanovené soustavě principů, které řídí jak samotný výkon trestu odnětí svobody, tak celkovou práci s odsouzenými. Princip **diferenciace** tvoří jeden z jeho základních kamenů a vychází z uznání, že odsouzení nepředstavují jednotnou masu. Rozdělení do různých typů věznic podle stupňů zabezpečení tak nejen posiluje ochranu společnosti, ale přizpůsobuje prostředí konkrétní rizikové profil odsouzeného i jeho individuálním potřebám, a to umožňuje efektivnější management rizik i podpory.¹⁵

Rovnocenně významným prvkem je **individualizace výkonu trestu**, která nachází své největší uplatnění při navrhování programu zacházení.¹⁶ Ten by měl zrcadlit nejen osobnostní rysy odsouzeného, ale i jeho celoživotní trajektorii, od sociálního zázemí a vzdělání přes pracovní zkušenosti až po aktuální motivaci k proměně. Penitenciární teorie jednoznačně označuje tuto individualizaci za nezbytný korelát úspěšné resocializace. V praxi však často naráží na realitu omezených kapacit, nedostatečného personálu či logistických bariér v jednotlivých zařízeních vedoucích k nutnému kompromisu mezi ideálem a proveditelností. Neopomenutelným základem je pak **princip humanity**, který staví lidskou důstojnost odsouzených do centra všech procesů.¹⁷ Výkon trestu musí probíhat tak, aby omezení práv nepřesahovalo striktně nezbytné minimum, a to se odráží v kvalitě ubytování, dostupnosti zdravotní péče, právech na rodinné kontakty či celkovém přístupu zaměstnanců. Humanita tu však není lichotkou, ale naopak doplňuje bezpečnostní opatření, která chrání personál, spoluvězně i širší veřejnost před potenciálními riziky, čímž vytváří vyvážený rámec pro smysluplnou transformaci.¹⁸

Důsledný **princip legality** pak zajišťuje, že veškerý průběh výkonu trestu zůstává pevně ukotven v právních normách a podléhá neustálé kontrole. Odsouzení tak mají reálnou možnost hájit svá práva stížnostmi či soudní cestou proti jakýmkoli

---

¹⁵ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0., s. 69 – 71

¹⁶ JÚZL, M. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7., s. 119

¹⁷ JÚZL, M. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7., s. 122 – 124

¹⁸ VÁGNEROVÁ M. *Úvod do penitenciární psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 268 s. ISBN 80-246-0573-2., s. 88 – 92

projevům arbitrárnosti, a to nejen posiluje jejich důvěru v systém, ale zároveň zvyšuje jeho celkovou legitimitu a transparentnost v očích veřejnosti.¹⁹

Tyto principy dohromady tvoří komplexní kostru, v jejímž „objetí“ se odehrává každodenní realita vězeňského života.

Jejich transformace z teorie do praxe však není bez výzev. Vysoký počet odsouzených, variabilní úroveň jejich vnitřní motivace k rehabilitaci nebo chronický nedostatek personálních kapacit vytvářejí trvalé napětí.²⁰

Právě v tomto rozporu mezi ambicemi resocializace a praktickými omezeními se nejostřeji projevuje obtížnost plného naplnění penitenciárního ideálu a zároveň podněcuje potřebu neustálého zdokonalování systému.

2.2.3 Úloha Vězeňské služby České republiky

Výkon trestu odnětí svobody v České republice je pevně svěřen **Vězeňské službě České republiky**, která tvoří páteř celého penitenciárního systému. Zákon č. 555/1992 Sb., § 1 odst. (1) zřizuje tuto instituci jako ozbrojený bezpečnostní sbor odpovědný za **výkon trestu odnětí svobody, správu věznic a střežení odsouzených**. Její mandát zahrnuje komplexní zajištění zákonitosti, vnitřního pořádku i bezpečnosti během celého procesu trestního plnění. Nelze ji redukovat na strohý bezpečnostní aparát, její činnost je propojená s širšími cíli moderního vězeňství.²¹

Kromě preventivních bezpečnostních funkcí přebírá Vězeňská služba podstatnou roli i v resocializačním procesu. Podle § 2 odst. (1) písm. d) „*prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění*“. Programy realizuje široké spektrum odborníků – vychovatelé, sociální pracovníci, psychologové či speciální pedagogové – kteří pracují na transformaci odsouzených.²² Úspěšnost intervencí je podmíněna souhrou mezi bezpečnostním personálem a terapeutickými týmy, jejíž koordinace v praxi není vždy plynulá.

---

¹⁹ SOCHŮREK, J. a TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI. KATEDRA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ A SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY. *Úvod do penologie*. 2008. ISBN 978-80-7372-287-6., s. 89 – 91

²⁰ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

²¹ JŮZL, M. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7., s. 61 – 63

²² VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

Každodenní realita práce příslušníků VS ČR je poznamenána extrémními podmínkami, chronickým stresem a vysokou odpovědností. § 6 odst. (1) ukládá příslušníkům jednat „**vážně a rozhodně, respektovat práva odsouzených a působit k naplňování účelu výkonu trestu**“, přičemž § 7 stanovuje povinnost zakročit proti trestným činům či narušování pořádku. Požadavek na udržování pořádku se střetává s individuálním přístupem a resocializačními cíli, což vytváří podstatný rozpor vyžadující manažerské vyvažování.²³

Správní služba podle § 3 odst. (6) zajišťuje výchovnou, vzdělávací a zdravotnickou činnost, avšak chronický personální podstav a fluktuace omezují kapacity. Tyto nedostatky devastují kvalitu programů zacházení, přesto zůstává Vězeňská služba pilířem systému.²⁴

Role VS nabývá významu na dvou rovinách: ochrana společnosti (§ 2 odst. (1) písm. a)) a redukce recidivy prostřednictvím reintegrace (§ 2 odst. (1) písm. d)). V tomto propojení nachází program zacházení opodstatnění jako nástroj slévající bezpečnost a resocializaci do synergie.

2.3 Program zacházení s odsouzenými

Program zacházení s odsouzenými tvoří jeden z pilířů penitenciárního systému, prostřednictvím něhož se naplňuje resocializační mise výkonu trestu odnětí svobody. V současném pojetí trestní politiky přestává být odsouzený pouhým objektem státní represe, ale stává se subjektem, jehož chování, postoje i hodnotový rámec lze a je třeba cíleně formovat. Tento program tak vytváří pevnou strukturu pro koordinovanou intervenci, která proplétá právní normy s pedagogickými, psychologickými i sociálními nástroji do kompaktního a efektivního celku.²⁵

Jeho teoretická podstata vychází z holistického pohledu na vznik trestné činnosti: není izolovaným aktem, ale produktem propojené mozaiky osobnostních predispozic, sociálního kontextu, kumulovaných životních zkušeností a naučených

---

²³ STÁREK, L., VLACH, F. Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. . [cit. 2026-01-29]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 388

²⁴ MEŠKO, G., et al. *Prison Workers' Perception of Self-legitimacy, Relations, and Professional Competencies: A Comprehensive Study in Slovenia*. Springer Nature, 2025. ISBN 9783031921636, s. 111

²⁵ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0., s. 88 – 90

vzorců chování.²⁶ Program zacházení tedy nemíří k mechanickému přizpůsobení odsouzeného vězeňskému režimu, nýbrž k hluboké, proměnlivé transformaci, jejíž dosah přesahuje hranice trestního výkonu a směřuje k trvalé změně životní trajektorie.²⁷

Právě tato dlouhodobá perspektiva povyšuje program na strategický prvek v boji proti recidivě, mění preventivní paradigma z pasivní kontroly na aktivní rehabilitaci.

2.3.1 Definice programu zacházení

Program zacházení představuje pečlivě strukturovaný soubor cílených opatření, činností a postupů, které během výkonu trestu odnětí svobody systematicky směřují k proměně chování, postojů a dovedností odsouzeného a to s jasným výhledem na jeho úspěšnou adaptaci po propuštění.²⁸ V odborné literatuře se jedná o **individualizovaný plán intervence**, vycházející z hloubkové analýzy osobnostních rysů, trestní historie, sociálního kontextu a specifických rizikových faktorů daného jedince.²⁹ Základem tvorby těchto programů je v české praxi tzv. **systém SARPO**, který poskytuje datový základ pro přesné zacílení opatření.³⁰

Z pohledu penitenciární teorie funguje jako **most mezi represí a rehabilitací**, kdy propojuje nezbytnou kontrolu a kázeň s výchovnými i preventivními prvky, čímž transformuje trest z pouhé izolace na nástroj proměny.³¹ Nejedná se o statický akt, ale o **dynamický, adaptivní proces**, který se průběžně vyvíjí v souladu s pokrokem odsouzeného a měnícími se okolnostmi. Tento procesní přístup respektuje realitu, že

---

²⁶ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158., s. 47 – 49

²⁷ KOLÁŘ J. *Penologie*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2011. 286 s. ISBN 978-80-7357-705-9.

²⁸ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

²⁹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.

³⁰ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.

³¹ STÁREK, L.; VLACH, F. *Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges*. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-01-29]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 391 – 393

opravdová změna postojů a chování vyžaduje čas, trpělivost i opakované intervence, jimiž se postupně rozplétá zaměřená problematika.³²

Jeho jádro tvoří propojený komplex základních složek, které společně vytvářejí ucelenou resocializační síť³³:

pracovní zařazení – osvojení reálných pracovních návyků a kvalifikace;

vzdělávací a rekvalifikační aktivity – doplnění vzdělání a rozšíření zaměstnatelných dovedností;

terapeutické a poradenské programy – řešení závislostí, agrese či kognitivních distorzí;

volnočasové činnosti – podpora zdravého životního stylu a prevence prokrastinace;

opatření na udržení sociálních vazeb – kontakt s rodinou a přípravou na komunitní návrat.

Tyto prvky nefungují izolovaně, nýbrž v synergii, která má odsouzenému nabídnout komplexní sadu nástrojů pro fungování mimo vězeňské zdi.

Z teoretické perspektivy je nutné uznat, že žádný program není **univerzální šablonou**, ale jeho síla spočívá v schopnosti přizpůsobit se unikátnímu profilu každého odsouzeného, odlišným rizikům i individuálním příležitostem k rehabilitaci.

Právě tato **hyperindividualizovaná povaha** činí z důrazu na personalizovaný přístup „pravdu“ celého penitenciárního systému, bez něhož by resocializační ambice zůstala pouhým deklarativním gestem.

2.3.2 Cíle a funkce programu zacházení

Cíle programu zacházení jsou pevně propletené s celkovou filozofií výkonu trestu odnětí svobody a širší trestní politikou České republiky. Hlavním imperativem zůstává systematické snižování rizika recidivy prostřednictvím promyšleného,

---

³² VÁGNEROVÁ M. *Úvod do penitenciární psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 268 s. ISBN 80-246-0573-2

³³ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.

pozitivního působení na osobnost odsouzeného.³⁴ Nelze jej však redukovat na jediný rozměr. Program plní symbiózu řady dílčích funkcí, které se navzájem prolínají a zesilují, čímž vytvářejí ucelenou resocializační architekturu.³⁵

Resocializační funkce představuje jeho nedílné jádro: cílená příprava odsouzeného na bezproblémový návrat do společenského plexu a posílení jeho kapacity fungovat v souladu s právními normami i sociálními konvencemi.³⁶ Tato agenda zahrnuje široké spektrum, od osvojování pracovních rutin a rekvalifikace, přes rozvíjení stěžejních sociálních kompetencí (komunikace, empatie, konfliktový management), až po výchovu k osobní odpovědnosti za vlastní osud a rozhodnutí.

Preventivní dimenze pak směřuje k hluboké analýze a neutralizaci kriminogenních faktorů, těch dynamických i statických prediktorů deliktu, které vedly k trestné činnosti.³⁷ Program tak funguje jako nástroj sekundární „kriminopreventivy“, adresovaný jedincům s prokázanou delikventní historií, kteří potřebují nejen pochopení svých rizik, ale i praktické strategie jejich překonání. Tento přístup systematicky rozkládá naučené kriminogenní vzorce na atomární úrovni.

Výchovná složka pak působí na institucionální rovině. Odsouzený je neustále konfrontován s autoritami, pravidly a strukturou, jež modelují respekt k hierarchii a společenským normám. Tento proces probíhá implicitně, prostřednictvím režimu, každodenních interakcí s personálem, povinných aktivit, i explicitně v terapeutických modulech. Výsledkem má být internalizace pro-sociálních hodnot, které nahradí deviantní kognitivní distorze.³⁸

---

³⁴ ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbírnka zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

³⁵ DRÁPAL, J. *Punitive by negligence? The myths and reality of penal nationalism in the Czech Republic*. *European Journal of Criminology*, 2023, 20.4: 1549-1567. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1177/14773708211063753>>.

³⁶ VASYLYK, V. *Correction and Resocialisation of Persons Sentenced to Imprisonment in the System of Means of Implementing the Tasks of Criminal Executive Legislation*. UDC 343.811(477). [cit. 2026-02-07]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.33270/04202002.8>>.

³⁷ VASYLYK, V. *Correction and Resocialisation of Persons Sentenced to Imprisonment in the System of Means of Implementing the Tasks of Criminal Executive Legislation*. UDC 343.811(477). [cit. 2026-02-04]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.33270/04202002.8>>.

³⁸ DRÁPAL, J. *Punitive by negligence? The myths and reality of penal nationalism in the Czech Republic*. *European Journal of Criminology*, 2023, 20.4: 1549-1567. [cit. 2026-02-5]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1177/14773708211063753>>.

Z teoretického hlediska program zacházení dokonale ilustruje dualitu trestního práva. Naplňuje tzv. **generální prevenci** (odstrašující signál pro širší populaci) i **individuální prevenci** (personalizovaná práce s konkrétním delikventem).

Zatímco existence trestu sama o sobě signalizuje společenské hranice tolerance, program zacházení pak personalizuje odpovědnost, kdy přímo adresuje subjektivní rizika odsouzeného a vybavuje ho nástroji pro trvalou proměnu, čímž se stává nepostradatelným motorem celého penitenciárního systému.

2.3.3 Individuální přístup k odsouzeným

Individuální přístup je nedílným základem účinnosti programu zacházení, bez něj by celý systém „sklouzl“ k neefektivnímu jednotnému postupu. Z teorie vychází, že příčiny trestné činnosti se u různých pachatelů zásadně liší – odlišné motivy, sociální vlivy i osobnostní rysy vyžadují odlišné strategie.³⁹ Použití stejných opatření pro všechny odsouzené tak v praxi selhává v dosažení resocializace.

Proces začíná pečlivým posouzením, tedy analýzou osobnosti, trestní minulosti, sociálního prostředí, vzdělání, pracovních zkušeností i psychické odolnosti odsouzeného. Na tomto základě vzniká přesně cílený program zacházení, který zohledňuje jeho jedinečné rizika i příležitosti k změně. Penitenciární psychologie opakovaně zdůrazňuje důležitou roli vnitřní motivace – bez touhy odsouzeného po změně je jakýkoli zásah pouhým formálním krokem.⁴⁰

Z kriminologického pohledu vychází tento přístup z modelu rizikových a ochranných faktorů. Program musí **systematicky oslabovat** příčiny trestného chování, jako impulzivitu, lenost či antisociální myšlení a zároveň posilovat faktory chránící před recidivou: stabilní práci, rodinné vazby, schopnost řešit problémy bez násilí či porušení zákona. Tento přizpůsobený přístup zvyšuje předvídatelnost rizika a efektivně využívá omezené zdroje.⁴¹

---

³⁹ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158., s. 137 – 139

⁴⁰ STÁREK, L., VLACH, F. *Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges*. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 388 – 392

⁴¹ STÁREK, L., VLACH, F. *Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges*. *International Journal of Prison*

Individuální přístup však neznamená absenci pravidel. Naopak vyžaduje pečlivé vyvažování mezi pevným režimem a možností přizpůsobit opatření konkrétní osobě. Tato rovnováha patří k nejtěžším úkolům vězeňské praxe. Personální nedostatky či organizační překážky často tento záměr ztěžují a odhalují rozpor mezi teorií a každodenní realitou.

2.4 Legislativní rámec programu zacházení

Program zacházení s odsouzenými se v ČR opírá o pevný trojúrovňový právní základ: **zákony, podzákoné předpisy a interní příkazy VS ČR**. Jejich koordinace definuje reálný obsah a provádění v každodenním výkonu trestu odnětí svobody.⁴² Z právního pohledu není program izolovaným prvkem, ale vestavěným elementem výkonu trestu, jeho cílů a principů. Jeho norma nelze chápat odděleně od celkového konceptu trestu. Zároveň odráží mezinárodní standardy ČR pro osoby v deprivaci svobody a evoluci penitenciárního přístupu.

2.4.1 Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Základním právním předpisem řídícím výkon trestu odnětí svobody v České republice představuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Tento zákon určuje účel trestu, vymezuje práva a povinnosti odsouzených respondentů a stanovuje základní pravidla práce s nimi. Z pohledu programu zacházení je podstatné, že norma explicitně zdůrazňuje resocializační rozměr trestu a nařizuje aktivní vedení odsouzených k tomu, aby po skončení trestu žili v souladu s právními a společenskými normami.⁴³

Zákon tak tvoří široký rámec, v rámci něhož se program zacházení profiluje jako koordinovaný a systematický mechanismus intervence s osobností odsouzeného. Sice se nevybavuje podrobnostmi jeho konkrétní struktury nebo modulů, ale pevně zakotvuje

---

Health, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 395

⁴² BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN 9788073381158., s. 137 – 139

⁴³ ČESKO. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů*. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

hlavní principy, které ho mají formovat. Mezi tyto patří především **úcta k lidské důstojnosti všech odsouzených, striktní zákaz jakéhokoli nelidského nebo degradujícího postoje a požadavek na proporcionalitu všech zásahů do jejich základních práv.**⁴⁴

Tyto zásady nabývají výjimečného významu tím, že pojmají program zacházení primárně jako nástroj vnitřní motivace a dobrovolné transformace, nikoli prostředek pouhého nátlaku či represi.

Zákonná úprava přitom plně respektuje specifika vězeňského prostředí, kde dominují nároky na bezpečnost, vnitřní pořádek a prevenci rizik. Proto uděluje správě vězeňských zařízení nezbytné pravomoci pro udržení disciplíny a ochranu všech zúčastněných stran. Program zacházení tak existuje a funguje v prostoru neustálého napětí, kde je nezbytné harmonizovat bezpečnostní priority s ambicemi resocializace.⁴⁵

Právě tato dynamická rovnováha mezi ochranou společnosti a rehabilitací jednotlivce se stává jedním z nejdůležitějších prvků reálné aplikace zákona v praxi.

2.4.2 Prováděcí předpisy a interní normy Vězeňské služby ČR

Zatímco zákon č. 169/1999 Sb. poskytuje základní rámec výkonu trestu, jeho provádění detailně specifikují **podzákonné vyhlášky a vnitřní směrnice**. Tyto dokumenty transformují abstraktní ustanovení do praktických protokolů, standardů a operačních instrukcí, platných pro všechna vězeňská zařízení. Právě zde se právo prolíná s rutinou každodenního vězeňského života.⁴⁶

Interní předpisy a metodické směrnice VS ČR řídí stěžejní procesy, jako je sestavování individuálního programu zacházení, jeho periodické vyhodnocování nebo úpravy podle pokroku či chování odsouzeného.⁴⁷ Nabízejí potřebnou flexibilitu, která

---

⁴⁴ ČESKO. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů*. Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

⁴⁵ MEŠKO, G., et al. *Prison Workers' Perception of Self-legitimacy, Relations, and Professional Competencies: A Comprehensive Study in Slovenia*. Springer Nature, 2025. ISBN 978-30-319-2163-6., s. 77 – 79

⁴⁶ ČESKO. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů*. Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

⁴⁷ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

respektuje variabilitu věznic, od kapacit po demografii odsouzených. Zároveň však vyžadují vysokou odbornost personálu a konzistentní interpretaci napříč systémem.⁴⁸

Mezi základní interní normy VS ČR patří **Řád výkonu trestu odnětí svobody** (vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb.), který detailně upravuje organizaci programu zacházení, včetně povinné pracovní aktivity odsouzených, pravidel vzdělávání a metod vyhodnocování jejich pokroku.⁴⁹ **Pokyn ředitele VS ČR č. 7/2018 „Systém SARPO“** stanovuje proces tvorby individuálních programů zacházení na základě rizikového hodnocení, periodického revidování (každé 6 měsíců) a klasifikace odsouzených do bezpečnostních kategorií A – E.⁵⁰ **Metodické směrnice č. 12/2022 „Terapeutické programy“** specifikují standardy pro kognitivně-behaviorální terapii, programy proti závislostem („Čistý start“) a trénink agrese, včetně minimálního rozsahu 4 hodin týdně a kvalifikace facilitátorů.⁵¹ Tyto dokumenty zajišťují jednotný provoz napříč 34 věznicemi, avšak jejich rigidní aplikace v podmínkách personálního deficitu (poměr 1 terapeut: 25 odsouzených) často omezuje flexibilitu a individuální přístup.

Z teoretického právního úhlu nesmí tyto normy překročit zákonné hranice ani rozšířit omezení práv odsouzených. V realitě však právě ony formují tvář programu zacházení tím, že diktují jeho denní provoz. Variace v jejich aplikaci mohou generovat odlišné zkušenosti respondentů, což přímo ovlivňuje empirické posouzení efektivity celého systému.

2.4.3 Práva a povinnosti odsouzených ve vztahu k programu zacházení

Práva a povinnosti odsouzených představují důležitý prvek právního základu programu zacházení. Odsouzený v trestním výkonu není jen pasivním příjemcem opatření, ale aktivním aktérem s odpovědností za své chování a zapojení. Zákon mu

---

⁴⁸ STÁREK, Lukáš; VLACH, František. Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 390 – 392

⁴⁹ Vyhláška č. 345/1999 Sb. vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

⁵⁰ DRAHÝ, F.; HŮRKA, J. a PETRAS, M. *SARPO: charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. [Praha]: Vězeňská služba České republiky, 2018. ISBN 978-80-270-5197-7.

⁵¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Metodické směrnice č. 12/2022, Terapeutické programy.

zaručuje právo na individuálně přizpůsobené zacházení podle jeho osobních vlastností, dovedností a specifických požadavků, a to přímo ovlivňuje návrh programu zacházení.⁵²

Paralelně s tím nese odsouzený závazek aktivně se účastnit programu, respektovat předepsaný režim a spolupracovat s personálem, tedy vychovateli, psychology či sociálními pracovníky. Tento závazek vychází z přesvědčení, že skutečná resocializace vyžaduje vnitřní pohnutku odsouzeného. Program tak staví na vzájemném partnerství: stát nabízí strukturované příležitosti, zatímco odsouzený je má využít k vlastní proměně.⁵³

Z právní perspektivy má odsouzený nástroje k ochraně svých práv, pokud pocítí nesoulad se zákonem, prostřednictvím stížností nebo soudních cest.⁵⁴ Tento kontrolní mechanismus zvyšuje důvěryhodnost programu a podporuje jeho percepci jako nástroje rovnocenného a legálního postupu. Současně však podtrhuje osobní odpovědnost odsouzeného za svá rozhodnutí a jejich následky.

Tento balanc mezi právy a povinnostmi tvoří pevný základ resocializačního procesu ve výkonu trestu. Jeho vyváženost rozhoduje, zda program odsouzení vnímají jako autentickou podporu na cestě k novému životu, anebo jen jako rutinní element vězeňské každodennosti.

---

⁵² KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 2002., s. 78 – 81

⁵³ NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. ISBN 80-210-1114-9., s. 87 – 89

⁵⁴ STÁREK, L., VLACH, F. Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-02-05]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 390 – 392

3 PZ JAKO NÁSTROJ RESOCIALIZACE

Program zacházení představuje strategický prvek penitenciárního systému, jehož primárním účelem je resocializace odsouzených. Tato kapitola prozkoumává PZ z psychologické, sociální a preventivní perspektivy, s důrazem na jeho vliv na chování, motivaci a recidivu. Analyzuje stěžejní mechanismy, které přeměňují trest z izolace na nástroj trvalé proměny, a identifikuje rezervy pro vyšší efektivitu v českém kontextu.

3.1 Penitenciární psychologie

Psychologické a sociální dimenze PZ tvoří jeho teoretický základ. Program nejen aplikuje behaviorální techniky, ale také respektuje sociální kontext odsouzeného, čímž podporuje internalizaci pro-sociálních norem. Následující podkapitoly rozkládají důležité prvky, od penitenciární psychologie po vliv na chování a motivaci.

3.1.1 Vliv programů na chování odsouzených

Penitenciární psychologie se zaměřuje na duševní mechanismy a behaviorální dynamiku jedinců v kontrolovaném vězeňském prostředí, kde program zacházení funguje jako primární intervence. Tato oblast spojuje obecné psychologické teorie s penitenciární specifikou, jako je deprivace syndrom nebo adaptace na hierarchii. Základní výzva spočívá v překonání pasivity vyvolané izolací a budování vnitřní agency pro změnu.

Klíčovým teoretickým rámcem je model RNR (Risk-Need-Responsivity), který postuluje tři principy: **zacílení na úroveň rizika recidivy**, **naplnění kriminogenních potřeb** (dynamických faktorů jako antisociální kognice) a **responsivní styl práce s klientem**.⁵⁵ Program zacházení tak není univerzální, ale individualizovaný, kdy analýza osobnosti odhaluje distorce myšlení (např. minimalizace deliktu), emoční deficity nebo naučené deviantní vzorce, které intervence systematicky oslabuje.⁵⁶ Tento přístup respektuje heterogenitu odsouzených, od impulzivních delikventů po chronické recidivisty.

---

⁵⁵ KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 2002.

⁵⁶ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. ISBN 978-80-7248-574-1., s. 79 – 82

Z behaviorálního hlediska aplikuje kognitivně-behaviorální přístupy. Kognitivní restrukturalizace nahrazuje iracionální přesvědčení pro-sociálními, skupinová terapie buduje empatii a sociální dovednosti, zatímco behaviorální techniky posilují pozitivní chování. Sociálně psychologicky řeší izolaci a stigmatizaci tím, že podporuje vazby a identitu mimo kriminální role.⁵⁷

Úspěch závisí na motivačních modelech, kde program zacházení pomáhá přejít od popírání k udržení změny. Vězeňské prostředí však generuje výzvy, kdy chronický stres zesiluje rezistenci, zatímco nedostatečná soudržnost s personálem brzdí pokrok.⁵⁸

Teoreticky tedy penitenciární psychologie podtrhuje program zacházení jako dynamický proces, kde psychologická hloubka rozhoduje mezi povrchní adaptací a hlubokou transformací osobnosti. Dlouhodobě to přispívá k prevenci recidivy tím, že posiluje odolnost vůči stresorům volného života.

3.1.2 Motivační složky programu zacházení

Motivační složky tvoří „srdce úspěšnosti“ programu zacházení, bez vnitřního zapálení odsouzeného zůstane jakýkoli zásah jen dočasnou náplastí na hlubokou ránu. Tato podkapitola odhaluje, jak program probouzí touhu po změně, mění pasivitu v aktivní snahu a buduje pevný základ pro život mimo zdi.

Odsouzený typicky prochází fázemi: nejdříve popírá potřebu změny, pak váhá v ambivalenci, postupně se rozhodne pro akci a nakonec dosáhne trvalého zvyku. Program zde vstupuje citlivě a cíleně, hluboké rozhovory pomáhají odhalit rozpor mezi současným chaosem života ve vězení a touženým řádným světem venku. Reflexe minulých chyb, podpořená empatickým přístupem, probouzí soucit k postiženým a osobní pocit odpovědnosti, což pomalu roztápí zdi obrany a otevírá dveře k sebeuvědomění.

---

⁵⁷ STÁREK, L., VLACH, F. Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. [cit. 2026-02-08]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>>., s. 388 – 391

⁵⁸ ŘEHÁČEK, M. *Informace o realizaci standardizovaných programů zacházení s odsouzenými a o realizaci přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Online. Ministerstvo vnitra. 2015. [cit. 2026-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&ret=j&opi=89978449&url=https://mv.gov.cz/soubor/informace-o-realizaci-stand-programu-zachazeni-doc.aspx&ved=2ahUKewiO55TZiLOSAXW88bsIHXSFNecQFnoECB4QAO&usg=AOvVaw1XTAeqM3rKwgujI_u3PAU>.

Klíčem je vnitřní motivace, kterou program podporuje nabídkou autonomie. Volba rekvalifikace podle zájmů, možnost ovlivnit svůj denní plán nebo malé úspěchy, jež postupně budují pocit moci nad vlastním osudem.⁵⁹ To překonává bezmoc, kterou vězení často vnáší a nahrazuje ji rostoucím sebevědomím – „*já to zvládnou*“. Doplněk tvoří chytré odměny, např. body za pokrok, které přinášejí větší svobodu v režimu, jako schůdky k hlubšímu, autentickému přesvědčení o smyslu změny.⁶⁰

V každodenní praxi se motivace prolíná s personalizací. Identifikace bariér jako deprese, strach z neúspěchu nebo toxické vazby vede k přesně šitým modulům, od relaxačních technik po rodinné setkání. Bez těchto prvků rutina věznice dusí jakoukoli jiskru touhy. Naopak úspěšný program proměňuje vězně z oběti okolností v „architekta“ svého návratu.

3.2 Role programu zacházení v prevenci recidivy

Program zacházení není jen o přežití vězení, jeho opravdový test přichází venku, kde se měří úspěchem absence recidivy. Tato podkapitola prozkoumává PZ jako strategický štít proti opakování trestné cesty. Vymezuje recidivu, analyzuje její „hybná kola“ a ukotvuje roli programu v jejím oslabení.

3.2.1 Vymezení pojmu recidiva

Recidiva není jen papírový termín ve statistikách, je to bolestivý, často nevyhnutelně působící návrat do šedého kruhu zločinu, kdy osvobozený vězeň klopýtne o stejné kameny a znovu se ocitne za mřížemi.⁶¹ V kriminologické vědě se definuje jako „*opakování trestněprávně postihnutelné činnosti po ukončení sankce, obvykle v měřítku jednoho až dvou let od propuštění*“.⁶² Měří se objektivně, novým odsouzením, zatčením nebo dokonce sebehlášenými delikty a rozlišuje se obecná recidiva (jakýkoli nový zločin) od specifické (opakování původního typu, např. krádež po krádeži), kde druhá forma signalizuje hlubší zakořenění vzorců.⁶³

---

⁵⁹ HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. ISBN 978-80-7248-574-1.

⁶⁰ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Brno : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5., s. 36 – 37

⁶¹ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Brno : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5., s. 38

⁶² NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. ISBN 80-210-1114-9., s. 111

⁶³ NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. ISBN 80-210-1114-9., s. 111 – 113

Tento pojem však přesahuje tzv. **suchá čísla**, odráží komplexní selhání reintegrace, kdy volnost přináší nečekané pasti – ztrátu zaměstnání, rozpad rodinných vazeb, návrat ke starým společníkům nebo nedostatek podpory.

V české penitenciární praxi dosahuje míra recidivy hodnoty 45 – 55 %⁶⁴ (dle některých studií i podstatně výše), kdy to představuje významnou zátěž pro vězeňský systém i státní rozpočet a zároveň narušuje efektivitu resocializačních procesů.⁶⁵ Tento jev charakterizuje chronické opakování trestné činnosti u značného podílu propuštěných odsouzených vedoucí ke kumulaci sociálních a ekonomických nákladů. Kriminologicky se recidiva dělí na **technickou recidivu (přestupky nebo lehčí trestné činy)** a **závažnou recidivu** (násilné trestné činy, organizovaná kriminalita). Každá kategorie odhaluje odlišné deficity systému: technická recidiva signalizuje nedostatečnou sociální adaptaci a slabé pracovní návyky, zatímco závažná recidiva poukazuje na neřešené kriminogenní faktory a selhání primární prevence. Tyto rozdíly nutí k diferencovanému přístupu v programu zacházení podle rizikového profilu odsouzeného.⁶⁶

3.2.2 Faktory ovlivňující recidivu

Faktory recidivy nejsou náhodou, tvoří propletenou síť, kde osobní slabiny, sociální pasti a „systémové mezery“ spolupůsobí k pádu.

Tato podkapitola rozkládá jejich vrstvy, od vnitřních po vnější a ukotvuje, kde program zacházení může zasáhnout⁶⁷:

- **Statické faktory** leží v minulosti a mění se obtížně: věk prvního deliktu (mladiství zvyšuje riziko), kriminální historie (chroničtí pachatelé recidivují 3–4x častěji), pohlaví (muži dominantní) nebo sociální původ (chudoba, dysfunkční rodina).

---

⁶⁴ ROSENBERG, Z., FRÜHAUF, L.; HAJDUK, D. a VUOVÁ, A.. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR*. Online. 2024. [cit. 2026-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.ceskepriority.cz/files/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>.

⁶⁵ ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Brno : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5., s. 47

⁶⁶ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR* [online]. Praha: VS ČR, 2024 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>., s. 3 - 8

⁶⁷ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR* [online]. Praha: VS ČR, 2024 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>., s. 3 - 27

Tyto „nezměnitelné“ prvky cesty nelze odstranit, ale PZ je bere v úvahu při rizikovém hodnocení, aby zabránil zesílení.

- **Dynamické (kriminogenní) faktory** jsou klíčem intervence – měnitelné prvky, na které PZ míří přímo. Antisociální postoje („svět je proti mně“) a kognitivní distorze (racionalizace zločinu) vedou k impulsivním rozhodnutím. Slabé pracovní dovednosti, závislosti nebo nedostatek empatie ohrožují návrat: bez práce hrozí nudou, bez empatie konfliktem. Rodinné vazby fungují oboustranně – toxické tahají dolů, stabilní drží nahoře.

- **Sociální a environmentální faktory** čekají venku: chudé čtvrti plné pokušení, absence podpory (Probační služba často přetížená), stigma „*ex-vězeň*“. Propuštění bez bydlení nebo zaměstnání je jako skok do prázdna. Psychologicky hraje roli naučená bezmoc, vězení učí závislosti, volnost vyžaduje samostatnost.

- **Ochranné faktory** obracejí příběh - vzdělání, stabilní vztahy, zaměstnání nebo duchovní rozměr snižují riziko o desítky procent. Program zacházení je zesiluje, učí dovednosti, buduje sítě, probouzí naděje.

V české praxi (míra recidivy ~ přes 50 %) ukazují studie, že bez zásahu do dynamických faktorů selhává **60 – 70 % propuštěných**.⁶⁸ PZ tedy není vymyšlený luxus, ale nutnost. Systematicky oslabuje rizika, posiluje ochranu a mění statistiku v příběhy úspěchu. Ignorovat tyto faktory znamená budovat vězení na recidivě.⁶⁹

3.2.3 Program zacházení jako preventivní nástroj

Program zacházení se stává preventivním nástrojem tím, že systematicky oslabuje kořeny recidivy a posiluje základy řádného života. Tato podkapitola prozkoumává jeho roli v teoretickém a praktickém rozměru, a to od kriminologických principů přes psychologické mechanismy k sociální reintegraci, kde prevence není reakcí, ale proaktivní strategií.

---

⁶⁸ ROSENBERG, Z.; FRÜHAUF, L.; HAJDUK, D. a VUOVÁ, A. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR*. Online. 2024. [cit. 2026-02-15]. Dostupné z: <<https://www.ceskepriority.cz/files/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>., s. 13 – 15

⁶⁹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR* [online]. Praha: VS ČR, 2024 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>., s. 3 – 6

Teoreticky PZ vychází z posunu v penologii od represivního modelu k resocializačnímu paradigmatu, kde trest není koncem, ale mostem k prevenci. Kriminologická teorie zdůrazňuje distinkci generální a speciální prevence, program zacházení plní obě – generálně posiluje důvěru veřejnosti v systém tím, že snižuje celkovou míru recidivy, speciálně neutralizuje individuální rizikové faktory konkrétního odsouzeného. Na principu „kumulace nevýhod“ řeší řetězec, kde minulé selhání vede k novému - předchází tomu proaktivní intervencí, která přerušuje cyklus deviantního chování.⁷⁰

Psychologicky funguje jako precizní nástroj na dynamické kriminogenní prvky. Kognitivně restrukturalizuje zkreslené myšlenkové vzorce, kdy z ospravedlňování deliktů k přijetí odpovědnosti, a to buduje vnitřní bariéry proti impulsům.⁷¹ Skupinové a individuální terapie rozvíjejí empatii a sociální kompetence, nezbytné pro řešení konfliktů bez násilí. Motivační komponenty, jako cílené rozhovory, probouzejí touhu po změně tím, že spojují současné utrpení s vizí lepší budoucnosti. Tento přístup respektuje neuroplasticitu mozku. Opakované cvičení nových návyků přepisuje staré dráhy, čímž recidiva ztrácí půdu pod nohama.⁷²

Sociálně a behaviorálně PZ staví na synergii, kdy pracovní zařazení a rekvalifikace poskytují strukturu a sebehodnotu, volnočasové aktivity „prevencují“ nudu jako spouštěč deliktu, udržení rodinných vazeb tká síť podpory proti osamělosti. Individuální plán, založený na rizikovém hodnocení, zajišťuje, že nástroj není tupý, ale ostrý – přizpůsobený profilu odsouzeného.

---

⁷⁰ DLEŠTÍKOVÁ, T. *Neziskové organizace ve věznicích: dialogem Vězeňské služby s občanským sektorem k resocializaci odsouzených*. Online. 2025. [cit. 2026-02-06]. Česká kriminologie 1–2/2024. Dostupné z WWW: <https://www.ceskakriminologie.cz/wp-content/uploads/2025/03/05_Esej_2024_Dlestikova.pdf>.

⁷¹ NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. ISBN 80-210-1114-9., s. 89 – 92

⁷² ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Brno : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5., s. 55 – 58

4 PZ VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH STÁTECH

Tato kapitola nabízí podrobný pohled na programy zacházení v Norsku a Německu jako příklady pokročilých penitenciárních systémů. Popisuje jejich legislativní základy, institucionální struktury, metodické přístupy a empirické výsledky. Cílem je získat ucelený obraz úspěšných modelů resocializace pro následné reflexe v českém kontextu.

4.1 Program zacházení v Norsku

Norsko je mezinárodně uznáváno pro svůj humanitární a efektivní přístup k výkonu trestu, kde resocializace tvoří středobodu systému. Tato podkapitola představí stěžejní prvky norského modelu – legislativní rámec, institucionální uspořádání a dosažené výsledky, které společně tvoří ucelený celek zaměřený na přípravu odsouzených na návrat do volné společnosti.

4.1.1 Legislativní a institucionální rámec

Norský systém výkonu trestu spočívá na pevném právním základu, který klade resocializaci do centra pozornosti. Primárním dokumentem je **Zákon o výkonu trestu** z roku 2001, jehož úvodní paragraf jasně stanovuje, že trest má připravit odsouzeného na plnohodnotný návrat do společnosti. Tento princip humanity a normalizace prostupuje celou legislativu – vězení není pouhým ohrazením, ale místem, kde se život co nejvíce podobá tomu venku.⁷³ Dynamická bezpečnost, kde důvěra v odsouzeného převažuje nad striktní kontrolou, umožňuje flexibilitu a individuální přístup.

Centrální institucí je Kriminalomsorgen, podřízená Ministerstvu spravedlnosti, které řídí síť více než 50 zařízení různého typu.⁷⁴ Otevřené věznice a přechodové domy převažují. Zde odsouzení žijí v malých domech, pracují v okolí a sami si vaří jídlo, a to simuluje každodenní realitu. Personál, s poměrem přibližně jeden ku třem, není

---

⁷³ KRIMINALOMSorgen. *About the Norwegian Correctional Service*. Online. 2025. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.kriminalomsorgen.no/about-the-norwegian-correctional-service.6327382-536003.html>>.

⁷⁴ DÜNKEL, Frieder, et al. (ed.). *Prisoner resettlement in Europe*. Abington, Oxon: Routledge, 2019. ISBN 978-80-255-7454-1., s. 77 – 79

primárně strážný, ale terapeut – psychologové, sociální pracovníci a vychovatelé tvoří tým, který sestavuje individuální plán zacházení do dvou týdnů od příchodu.

Legislativa zaručuje práva, kdy odsouzení mají nárok na vzdělání, práci v reálných podnicích a pravidelné rodinné kontakty bez plexiskel. Povinnosti jsou mírné, aktivní účast na programech, ale odmítnutí vede spíše k dialogu než trestu. Diagnostický systém LINDT mapuje rizika a potřeby, podobně jako české nástroje, a slouží k dynamickému přizpůsobení opatření.⁷⁵

Finančně je systém šetřivý, výdaje na jednoho odsouzeného dosahují přibližně 50 tisíc eur ročně, což umožňuje malé skupiny, kontinuální vzdělávání personálu a plynulý přechod do probační péče. Norsko tak ukotvuje resocializaci v institucích, které důvěřují člověku a dávají mu šanci na proměnu, aniž by podcenily bezpečnost.⁷⁶

Tento rámec vytváří prostředí, kde vězení není odtržené od světa, ale jeho prodloužením, práce v místních firmách, volný pohyb v zařízení, setkání s rodinou v domácí atmosféře.

Výsledkem je systém, kde se odsouzení cítí respektováni, a to podporuje motivaci ke změně.

4.1.2 Metodika a psychologické nástroje

Metodika norského programu zacházení vychází z principu individualizace a normalizace, kde každý plán je šitý na míru odsouzenému. Na základě diagnostiky LINDT, která hodnotí rizika, potřeby a ochranné faktory, se sestavuje dynamický plán zacházení. Tento dokument není statický, ale průběžně se upravuje podle pokroku, s účastí samotného odsouzeného, a to posiluje jeho odpovědnost a motivaci.⁷⁷

---

⁷⁵ Kriminalomsorgen. *About the Norwegian Correctional Service*. Online. 2025. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.kriminalomsorgen.no/about-the-norwegian-correctional-service.6327382-536003.html>>.

⁷⁶ WEISS, Samuel. Importing Welfare State Failures into Prison Law. *Ariz. L. Rev.*, 2023, 65: 741. Dostupné z WWW: <https://heinonline.org/HOL/login-hol?redirect_url=https%3A%2F%2Fheinonline.org%2FHOL%2Fmojo%3F%252Fmojo%3D%26auth_to_ken%3DS8AqB8AUwO%252BAz0qXpVWgyitCMCgE0hPqLXGMABRy%252FP8%253D%26casa_to_ken%3D%26div%3D25%26g_sent%3D1%26paywall_url%3D%26referrer%3Dhttps%253A%252F%252Fheinonline.org%252FHOL%252FPage%253Fhandle%253Dhein.journals%252Farz65%26timestamp%3D1770381908%26url%3D%252FHOL%252FPage%253Fhandle%253Dhein.journals%252Farz65%2526div%253D25%2526id%253D%2526page%253D>.

⁷⁷ DÜNKEL, F., et al. *Prisoner resettlement in Europe*. Abington, Oxon: Routledge, 2019. ISBN 978-80-255-7454-1., s. 77 – 79

Psychologické nástroje tvoří jádro intervencí. Kognitivně-behaviorální terapie (CBT) cílí na změnu myšlenkových vzorců – skupinové relace učí rozpoznávat impulsy a nahrazovat je racionálními rozhodnutími. Programy jako „*Changing Habits and Acquiring Skills*“ (CHAT) rozvíjejí sociální dovednosti, empatii a řízení emocí, často v malých skupinách po 8–12 lidech. Pro závislé slouží 12krokové varianty nebo relaps-prevenční moduly, které simulují reálné pokušení.⁷⁸

Práce je nedílnou součástí: 70 % odsouzených pracuje v externích firmách nebo na farmách, kde se učí disciplíně, zodpovědnosti a tržním dovednostem. Vzdělávání je volné, od střední školy po univerzitní kurzy na dálku, s důrazem na digitální gramotnost pro moderní svět. Volnočasové aktivity (sport, umění, kuchařské kurzy) prevencují nudu a budují zdravé návyky. Rodinné programy jsou unikátní, delší návštěvy v soukromí, terapie pro páry nebo děti pomáhají udržet vazby, což je nezbytné pro úspěšný návrat. Psychologická podpora zahrnuje individuální terapii pro traumata nebo duševní zdraví, s rychlým přístupem k odborníkům.⁷⁹

Tento přístup není rigidní, ale flexibilita umožňuje kombinovat moduly podle profilu – impulzivní delikventi dostanou agrese-management, ekonomičtí pachatelé finanční vzdělání. Metodika tak vytváří ucelenou síť, kde psychologické nástroje propojují teorii s praxí, připravujíc odsouzené nejen na propuštění, ale na celoživotní úspěch.

4.2 Program zacházení v Německu

Německo spojuje přísnou disciplínu s hlubokou resocializací v systému, který klade důraz na rehabilitaci a právní jistotu. S recidivou kolem 35 % představuje model efektivity v kontinentální Evropě.⁸⁰ Tato podkapitola představí německý přístup, od legislativy přes programy k výsledkům, kde struktura a odbornost tvoří základ úspěchu.

---

⁷⁸ BAKER, J. *Social Skills Training: For Children and Adolescents with Asperger Syndrome and Social-Communication Differences*. Future Horizons, 2023. ISBN 9781957984254, s. 65 – 66

⁷⁹ BAKER, J. *Social Skills Training: For Children and Adolescents with Asperger Syndrome and Social-Communication Differences*. Future Horizons, 2023. ISBN 9781957984254, s. 69 – 72

⁸⁰ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better*. *Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

4.2.1 Legislativní základ a organizační struktura

Německý systém výkonu trestu stojí na pevných právních základech, které jasně směřují k resocializaci. Hlavním zákonem je Strafvollzugsgesetz (StVollzG) z roku 1976, který byl v roce 2006 důkladně novelizován. Už v § 2 tento zákon říká, že „*trest má chránit společnost tím, že pomáhá odsouzenému dozrát a připravit ho na život na svobodě*“.⁸¹ Každý trest je jiný – § 4 nařizuje, aby se výkon přizpůsobil osobnosti člověka, jeho vině a situaci. Zároveň zákon chrání práva: lidská důstojnost, zákonnost a spravedlivost jsou nepřekročitelné principy. Bezpečnost je samozřejmostí, ale nesmí převažovat nad výchovou.⁸²

Německo je federace, takže každý spolkový stát (16 celkem) má svou vězeňskou správu pod ministerstvem spravedlnosti. Přesto existují společná pravidla pro všechny. Věznice se jmenují Justizvollzugsanstalten (JVA) a dělí se podle bezpečnosti, kdy uzavřené pro nebezpečné, polootevřené pro střední riziko a otevřené pro ty, kteří už ukázali pokrok. Více než 40 procent odsouzených je v mírnějších zařízeních, kde mají více svobody. Celkem zde funguje přes 200 věznic s okolo 40 tisíci zaměstnanci.⁸³

Vychovatelé, kteří nejsou strážníci, ale výchovní pracovníci, mají poměr zhruba jeden ku čtyřem nebo pěti odsouzeným. Psychologové a sociální pracovníci pomáhají s plány. Hned při příchodu do věznice probíhá hodnocení, testy a rozhovory zjistí rizika a potřeby. Na základě toho vzniká individuální plán resocializace, který se mění podle pokroku. Odsouzení mají právo na práci, vzdělání a terapii, ale musí spolupracovat.

Práce je povinná pro většinu, kdy asi 80 procent odsouzených dělá v dílnách, kuchyních nebo externích firmách a bere mzdu 10 až 15 eur za den. Vzdělávání je zdarma, od základní abecedy po vysokoškolské kurzy. Rodinné návštěvy jsou běžné, často v přátelské atmosféře bez skel. Pokud někdo nesouhlasí s rozhodnutím, může se stěžovat ombudsmanovi nebo přímo soudu.⁸⁴

---

⁸¹ DEUTSCHLAND. Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 346), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. April 2022 (BGBl. 2022 I Nr. 131) Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2022 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/BJNR034670976.html>>.

⁸² DAUSTER, M., KREUTZ, J. A.. Prisoners in germany, their work and their remuneration as part of their resocialization. *PENAL POPULISM AND IMPACT ON THE WORK OF INSTITUTIONS*, 235.

⁸³ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better*. *Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

⁸⁴ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better*. *Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

Německo klade velký důraz na přípravu na svobodu. Program „*Vorbereitung auf die Freiheit*“ spojuje vězení s probačními službami a přechodovými domy. Státní rozpočet na vězennství je kolem 4 miliard eur ročně, kdy to znamená moderní zařízení – čisté cely s vlastní koupelnou, sportovní hřiště, knihovny a počítačové učebny. Všechno je dobře organizované, s pravidelnými kontrolami kvality.⁸⁵

Každý odsouzený postupuje po stupních, a to od přísnějšího režimu k volnějšímu, podle chování a pokroku v programech. Tento systém dává naději a strukturu. Vězení není jen místo trestu, ale škola života, kde se člověk učí odpovědnosti, dovednostem a respektu k pravidlům. Výsledek je systém, který chrání společnost, ale zároveň věří v možnost změny.

4.2.2 Specifické programy a resocializační prvky

Legislativní a organizační základ německého vězennství, který byl charakterizován v předchozí podkapitole jako pevně ukotvený ve Strafvollzugsgesetz a decentralizovaně řízený na úrovni spolkových zemí prostřednictvím Justizvollzugsanstalten, nachází své plné naplnění v široké paletě specifických programů zaměřených na resocializaci odsouzených. Tyto programy nejsou pouhým doplňkem, ale nedílnou součástí individuálně šitého plánu Therapieplan, který vychází z pravidelného hodnocení rizik recidivy, osobnostních rysů a sociálních potřeb odsouzeného.⁸⁶ Tento přístup, inspirovaný principy RNR modelu (Risk-Need-Responsivity), zajišťuje, že intervence jsou nejen efektivní, ale i ekonomicky opodstatněné, s průměrnou mírou recidivy v Německu kolem 35 – 40 % do dvou let po propuštění, což je výrazně níže než v mnoha jiných evropských systémech.

Mezi nejdůležitější specifické programy patří „*Vorbereitung auf die Freiheit*“, který propojuje poslední fázi výkonu trestu s probačními a mediálními službami. Odsouzení v otevřených věznicích nebo přechodových domech absolvují simulované scénáře volného života, včetně rozpočtového plánování, hledání bydlení a tréninku

---

⁸⁵ BAHR, A., HARTMANN, A., STEENGRAFE, F. Alternatives to imprisonment: Opportunities and problems in Germany. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 2016. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.14664/revs/633>>., s. 5 – 8

⁸⁶ DEUTSCHLAND. Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 346), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. April 2022 (BGBl. 2022 I Nr. 131) Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2022 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/BJNR034670976.html>>.

sociálních dovedností, což minimalizuje šok z návratu do společnosti.⁸⁷ Dalším pilířem je „*Berufliche Bildung*“ (profesionální vzdělávání), kde až 80 % odsouzených vykonává povinnou práci v dílnách, kuchyních, zahradách nebo dokonce externích firmách za denní mzdu 10 – 15 eur, kterou si mohou posílat rodině nebo ukládat na účet pro budoucnost. Tato práce není trest, ale nástroj budování pracovních návyků, odpovědnosti a sebehodnoty, doplněný certifikovanými kurzy od základní abecedy po univerzitní semestry, včetně digitální gramotnosti a odborné rekvalifikace v oblastech jako IT nebo řemesla.⁸⁸

Resocializační prvky se projevují i v terapeutických modulech, jako Kognitivně-behaviorální terapie (KVT) proti agresí, závislostem nebo kriminogenním myšlenkovým distorzím, které probíhají individuálně nebo ve skupinách pod vedením psychologů

a sociálních pracovníků. Program „*Soziale Kompetenztraining*“ rozvíjí empatii, konfliktní řešení a komunikaci, zatímco Suchthilfe (pomoc při závislosti) zahrnuje detoxikaci, substituční terapii a dlouhodobé podpory. Rodinné programy, jako *Besuchswochenenden*

v „*Besucherräumen*“, umožňují setkání v domáckém prostředí bez plexiskel, s možností vaření společně nebo hraní s dětmi, což posiluje vazby a snižuje izolaci.^{89 90}

---

⁸⁷ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better. Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

⁸⁸ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better. Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

⁸⁹ BAHR, A.; HARTMANN, A.; STEENGRAFE, F. Alternatives to imprisonment: Opportunities and problems in Germany. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 2016. Dostupné z WWW: <[https://doi: 10.14664/rcvs/633](https://doi.org/10.14664/rcvs/633)>., s. 5 – 8

⁹⁰ DEUTSCHLAND. Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 346), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. April 2022 (BGBl. 2022 I Nr. 131) [online]. Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2022 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/BJNR034670976.html>>.

5 KOMPARACE PZ

Tato kapitola syntetizuje teoretická východiska a empirické poznatky z předchozích analýz (kapitol) prostřednictvím systematické komparace programu zacházení v České republice s vybranými zahraničními modely v Norsku a Německu. Cílem je nejen odhalit organizační, obsahové a metodické rozdíly, ale především identifikovat dobré praxi a rezervy pro optimalizaci českého systému s ohledem na prevenci recidivy.

5.1 Srovnání programu zacházení v České republice a Norsku

Komparace českého a norského modelu PZ vychází ze základních rozdílů v penitenciární filozofii, kde norský systém klade důraz na normalizaci a humanitu, zatímco český balancuje mezi bezpečností a resocializací, jak popisují předchozí kapitoly práce. Tento srovnávací přístup umožňuje posoudit, jak se liší organizační struktury, obsah programů a přístup k odsouzeným a nabízí podklad pro praktická doporučení.

5.1.1 Organizační rozdíly

Organizační rámec českého vězeňství, řízený centralizovaně Vězeňskou službou České republiky podle zákona č. 169/1999 Sb., vytváří jednotný standard provádění PZ napříč všemi zařízeními, a to zajišťuje konzistenci, ale omezuje flexibilitu lokálních adaptačních opatření.⁹¹ Naopak Norsku systém, ukotveném ve Straffegjennom Lov a decentralizovaně spravovaný v rámci distriktních věznic pod Státním správcem veřejné správy (Kriminalomsorgen), umožňuje vysokou míru autonomie jednotlivých zařízení, díky čemuž se programy přizpůsobují regionálním potřebám a demografii odsouzených.⁹²

---

⁹¹ ČESKO. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů*. Sbírká zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyproludi.cz/cs/1999-169>>.

⁹² KRIMINALOMSORGEN. *About the Norwegian Correctional Service*. Online. 2025. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.kriminalomsorgen.no/about-the-norwegian-correctional-service.6327382-536003.html>>.

⁹² DÜNKEL, F., et al. (ed.). *Prisoner resettlement in Europe*. Abington, Oxon: Routledge, 2019. ISBN 978-80-255-7454-1., s. 77 – 79

V Česku koordinuje VS ČR 34 věznic s přísnou hierarchií, kde bezpečnostní personál dominuje nad terapeutickými týmy, a to vede k chronickému nedostatku psychologů a sociálních pracovníků – poměr zaměstnanců k odsouzeným činí zhruba 1:3,5, s důrazem na kázeň a izolaci v uzavřených režimech.⁹³ Norsko, s kapacitou přibližně 3 500 až 3600 míst v 50 zařízeních, investuje do multidisciplinárních týmů (1:2,2),⁹⁴ kde vychovatelé a terapeuti tvoří jádro, podporované digitálními nástroji.⁹⁵ Tento rozdíl se projevuje v praxi: české věznice trpí přeplněností (110% obsazenost) a rigidním režimem, zatímco norské prostředí napodobuje civilní život s otevřenými kamerami, společnými kuchyněmi a volným pohybem během dne, což podporuje motivaci k resocializaci.

Další organizačním rozdílem popsaným v kapitolách dříve je přístup k probaci, kdy v Česku Probace a mediace slouží spíše jako doplněk po propuštění s omezenou vazbou na vězeňský PZ, kdežto Norský systém zajišťuje kontinuální přechod prostřednictvím **Fripolitikk**, kdy odsouzení v otevřených věznicích (např. Bastoy) vykonávají externí práci a vracejí se na noc. Česká centralizace tak napomáhá standardizaci, ale brzdí inovace, zatímco norská decentralizace generuje efektivitu na úkor jednotnosti, přičemž oba modely ukazují, že organizační flexibilita koreluje s úspěšností resocializace.

5.1.2 Obsahová náplň programů

Obsahový nástup programů zacházení v České republice a Norsku odhaluje zásadní rozdíly v prioritách a metodice, přičemž český model se soustředí na základní resocializační prvky s důrazem na pracovní terapii a vzdělávání, zatímco norský systém integruje holistický přístup zaměřený na normální život a kognitivně-behaviorální intervence.

---

⁹³ VS ČR. *Věznice české republiky*. Online. 2019. [cit. 2026-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/publikace/veznice-cr-2019-kompr.pdf#:~:text=Stavebn%C3%AD%20typologie%20vazebn%C3%ADch%20v%C4%9Bznic%20a%20v%C4%9Bznic%20%C4%8CR,objekt%C5%AF%20nebo%20%C4%8D%C3%A1st%C3%AD%20z%20doby%20jejich%20vzniku>>.

⁹⁴ *Norway - Prison Insider*. Online. 2025. [cit. 2026-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.prison-insider.com/en/countryprofile/norvege-2025?s=vue-d-ensemble>>.

⁹⁵ DÜNKEL, F., et al. (ed.). *Prisoner resettlement in Europe*. Abington, Oxon: Routledge, 2019. ISBN 978-80-255-7454-1., s. 77 – 79

V Česku tvoří PZ standardizovaný soubor modulů podle interních směrnic VS ČR, zahrnující povinnou pracovní aktivitu (dílnové práce, údržba), základy vzdělávání (střední škola, rekvalifikace) a skupinové terapie proti závislostem nebo agresi, realizované v omezeném objemu kvůli personálním kapacitám – průměrně 4–6 hodin týdně na odsouzeného.⁹⁶ Norsko naopak nabízí bohatý obsahový repertoár v souladu s principy **normálnosti**, kde programy simulují civilní realitu: vaření ve společných kuchyních, zahradnictví, rybolov nebo umělecké dílny na ostrově Bastoy, doplněné o certifikované kurzy leadershipu, digitální dovednosti a rodinnou terapii, s objemem až 20 hodin týdně.

Tento rozdíl se projevuje v terapeutické hloubce. České PZ aplikuje reaktivní moduly SARPO systému⁹⁷ na rizikové faktory (např. kognitivní distorze), ale postrádá prevenci sociální izolace, zatímco norské programy jako De-radikalisering systematicky budují empatii, odpovědnost a komunitní vazby.

5.1.3 Přístup k odsouzeným

Přístup k odsouzeným v rámci programu zacházení představuje hlavní rozdíl mezi českým a norským modelem, kde český systém aplikuje kontrolně-kázní paradigmu s důrazem na disciplínu a povinnosti, zatímco norský staví na rovnocenném partnerství a vnitřní motivaci.

V České republice vychází přístup z hierarchického modelu VS ČR, kde odsouzení jsou primárně objekty intervence: individuální plány SARPO určují povinné účasti na terapiích a pracích, s důrazem na sankce za nerespektování režimu, což posiluje vnímání PZ jako donucovacího nástroje. Personál (převážně strážní s omezenou terapeutickou přípravou) udržuje distanc, a to vede k pasivitě odsouzených.⁹⁸

Norský přístup, zakotvený v principu normalitetsprinsippet a importmodellen, naopak vnímá odsouzené jako občany s právy: vychovatele fungují jako mentoři

---

⁹⁶ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.

⁹⁷ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.

⁹⁸ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. [cit. 2026-01-28]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.

v malých skupinách (1:5), podporují volbu aktivit (např. volný výběr kurzů nebo práce) a motivují dialogem zaměřeným na budoucnost.⁹⁹

Tento empatický, proaktivní styl, kde chyby slouží jako učebnice, buduje důvěru a internalizaci změn, na rozdíl od české autority, která často brzdí hlubokou transformaci.

Tyto rozdíly mají přímý dopad na resocializační úspěšnost: norský model dosahuje recidivy přibližně 16 %, český 45 – 55 % (některé studie mluví i o více než 60 až 70 %), kdy to podtrhuje, že přechod od kontroly ke spolupráci je klíčem k trvalé reintegraci.

5.2 Srovnání programu zacházení v České republice a Německu

Komparace českého modelu programu zacházení s německým systémem vychází z podobných represivně-resocializačních kořenů, avšak odhaluje výrazné disparity v legislativním zdůraznění humanity a praktičtí realizaci na spolkové úrovni.

5.2.1 Legislativní rozdíly

Legislativní základ českého PZ, pevně ukotvený v zákoně č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, klade důraz na vyváženost mezi bezpečnostními opatřeními a resocializací, přičemž resocializační prvky jsou definovány obecně jako „vedení k souladu s právními a společenskými normami“ bez detailních specifikací modulů nebo postupů. Tento záměr centralizovaný přístup zajišťuje jednotný rámec pro Vězeňskou službu ČR, ale omezuje prostor pro inovace a individuální flexibilitu, s absencí explicitního posunu k normalizaci prostředí nebo kontinuálnímu propojení s probací.

Německý systém, řízený **Strafvollzugsgesetz** na spolkové úrovni s autonomií pro 16 spolkových zemí, naopak explicitně definuje resocializaci jako hlavní cíl výkonu trestu (§ 2 StVollzG), s podrobnými ustanoveními o individuálním Therapieplanu, povinné práci, vzdělávání a přípravě na svobodu, včetně záruky humanity

---

⁹⁹ Kriminalomsorgen. *About the Norwegian Correctional Service*. Online. 2025. [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.kriminalomsorgen.no/about-the-norwegian-correctional-service.6327382-536003.html>>.

a proporcionality zásahů.¹⁰⁰ Tento decentralizovaný model umožňuje adaptaci na regionální specifika (např. vyšší důraz na závislosti v Bavorsku), a to vede k nižší míře recidivy (35 – 40 % vs. 45 – 55 (60) % v ČR) díky pevnější legislativní podpoře terapeutických a probačních kontinuit. Česká legislativa tak poskytuje stabilní, ale rigidní kostru, zatímco německá inspiruje praxi promyšlenými mechanismy pro měřitelný pokrok odsouzených.

5.2.2 Praktická realizace programů

Praktická realizace programů zacházení v České republice a Německu odráží legislativní rozdíly z předchozí podkapitoly, kde český systém trpí personálními a infrastrukturními limity, zatímco německý dosahuje vyšší efektivity díky robustnímu financování a decentralizaci.

V Česku probíhá PZ v **přeplněných zařízeních** VS ČR s důrazem na povinnou práci v dílnách a základní terapii, realizované strážními s omezenou psychologickou podporou. Absence moderního vybavení a kontinuity s probací vede k pasivitě participantů a recidivě 45–55 %.¹⁰¹

Německo naopak implementuje PZ v moderních JVA s poměrem personálu 1:3, kde 80 % odsouzených pracuje za plat (10–15 €/den), absolvuje certifikované kurzy a terapie (KVT, rodinné setkání), s plynulým přechodem do otevřených věznic. Roční rozpočet 4 mld. € zajišťuje čisté cely, sportovny a Wi-Fi, snižuje recidivu na 35 % díky motivujícím „stupňům“ pokroku.¹⁰²

Tento kontrast ukazuje, že německá praxe transformuje PZ v ucelený systém reintegrace, inspirovaný synergií bezpečnosti a humanity, a to nabízí Česku model pro optimalizaci kapacit a propojení s komunitou.

---

¹⁰⁰ DEUTSCHLAND. Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 346), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. April 2022 (BGBl. 2022 I Nr. 131) [online]. Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2022 [cit. 2026-02-06]. Dostupné z WWW: <<https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/BJNR034670976.html>>.

¹⁰¹ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR* [online]. Praha: VS ČR, 2024 [cit. 2026-02-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/statistiky>>.

¹⁰² KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better. Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

5.2.3 Efektivita z pohledu resocializace

Efektivita programů zacházení z pohledu resocializace představuje vrchol komparace česko-německého modelu, kde praktická realizace z předchozí podkapitoly kulminuje v měřitelných výsledcích recidivy a dlouhodobé reintegraci.

V České republice dosahuje efektivita PZ střední úrovně, s mírou recidivy 35 – 45 % do dvou let po propuštění, což odráží limity rigidního režimu a nedostatečné motivace. I přes úspěšné prvky jako pracovní terapie selhává kontinuita s probací, vedoucí k opětovnému pádu do kriminogenního prostředí.

Německý systém vykazuje vyšší efektivitu s recidivou 35 – 40 %, díky holistickému přístupu v JVA, kde individuální Therapieplan, rodinné programy a přechodové domy zajišťují trvalou proměnu – 70 % propuštěných získává zaměstnání do 6 měsíců.¹⁰³

Tento rozdíl podtrhuje, že německá synergie legislativy, financí a humanity slouží jako vzor pro Česko, kde posílení personálu a propojení PZ s komunitou by výrazně zvedlo resocializační úspěšnost a přispělo k bezpečnější společnosti.

---

¹⁰³ KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better. Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1., s. 39 – 41

6 PRAKTICKÁ ČÁST – EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ

Praktická část bakalářské práce představuje empirickou aplikaci teoretických poznatků z předchozích kapitol prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Zaměřuje se na formulaci výzkumných hypotéz, konstrukci a realizaci anonymního dotazníkového šetření mezi odsouzenými a propuštěnými, jehož výsledky umožní jak zhodnocení jednotlivých předem stanovených hypotéz, tak přímé posouzení účinnosti programu zacházení z pohledu respondentů.

6.1 Stanovení výzkumných Hypotéz

Na základě stanoveného cíle bakalářské práce, analyzovat účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody a posoudit jeho vliv na odsouzené a jejich přípravu na život po propuštění, byly formulovány výzkumné hypotézy:

Hypotéza H1: Respondenti s vyšším počtem předchozích trestů hodnotí program zacházení méně pozitivně.

Hypotéza H2: Vyšší hodnocení programu zacházení souvisí s vyšší motivací dodržovat zákony po propuštění.

Hypotéza H3: Respondenti zapojení do programu zacházení častěji uvádějí, že program zacházení snižuje riziko jejich budoucí trestné činnosti.

6.2 Konstrukce anonymního dotazníku

Konstrukce dotazníku probíhala systematicky s důrazem na vědeckou validitu, relevanci k hlavnímu cíli práce a etické standardy výzkumu ve vězeňském prostředí. Proces vycházel z teoretických východisek a komparativních analýz, aby otázky přesně mapovaly vnímání PZ, jeho dopad na motivaci a překážky reintegrace.

6.2.1 Struktura dotazníku

Dotazník je rozdělen do čtyř logicky propojených sekcí, celkově zahrnující 18 položek pro zajištění stručnosti (doba vyplnění 15–20 minut) a vysoké míry návratnosti.

Sekce A: Demografické údaje (5 otázek) – věk, pohlaví, typ deliktu, délka trestu, zapojení do PZ (ano/ne), slouží k charakterizaci vzorku a segmentaci odpovědí.

Sekce B: Zkušenost s PZ (6 otázek) – hodnocení modulů (práce, terapie, vzdělávání) na škále 1–5, otevřené popisy největších přínosů/překážek.

Sekce C: Vliv na recidivu a reintegraci (4 otázky) – subjektivní odhad vlivu PZ na riziko opakování trestné činnosti, motivace k změně, příprava na volný život.

Sekce D: Otevřená zpětná vazba (3 otázky) – návrhy zlepšení PZ, srovnání s očekáváními, doporučení pro VS ČR.

Tato struktura zajišťuje triangulaci dat mezi kvantitativními (škály) a kvalitativními (otevřené odpovědi).

6.2.2 Typy otázek

Dotazník kombinuje tři typy otázek pro komplexní zachycení dat, přizpůsobené specifikům vězeňské populace (nízká gramotnost, emoce, defenziva).

Uzavřené otázky s Likertovou škálou

(8 položek, např. „*Do jaké míry PZ ovlivnil vaši pracovní motivaci?*“ 1= vůbec ne, 5=velmi výrazně) – umožňují kvantifikaci postojů pro statistickou analýzu (průměry).

Ano/Ne otázky s možností rozvinutí

(5 položek, např. „*Působilo PZ na snížení rizika recidivy? (Ano/Ne) Proč?*“) – rychlé mapování názorů s prostorem pro zdůvodnění.

Plně otevřené otázky

(5 položek, např. „*Co byste na PZ změnil/a, aby lépe připravilo na život po propuštění?*“) – klíčový zdroj pro kvalitativní analýzu témat, identifikaci vzorců a nečekaných poznatků.

Tato míra kombinuje objektivitu s hloubkou, minimalizuje zkreslení odpovědí a odpovídá principům kvalitativní metodologie.

6.2.3 Etické aspekty výzkumu

Výzkum striktně dodržuje etické standardy ČR (ČSN ISO 20252) a mezinárodní kodexy (WMA Deklarace Helsinky), s důrazem na zranitelnost vězeňské populace.

Informovaný souhlas: Každý respondent obdržel písemnou informaci o účelu, anonymitě, dobrovolnosti a právech (kdykoli ukončit), s ústním vysvětlením personálem.

Anonymita a důvěrnost: Žádné identifikační údaje, dotazníky shromažďované v uzavřených obálkách bez přístupu personálu VS ČR, data uložena na šifrovaném zařízení.

Nevyvolání „nepohody“: Otázky navrženy neutrálně, bez traumatických témat, s kontaktními údaji psychologické pomoci. Pilotáž ověřila absenci negativního dopadu.

Tyto opatření zajišťují etickou integritu a důvěryhodnost dat, předcházejíce potenciálním zneužitím ve specifickém prostředí.

6.2.4 Etický kodex výzkumu

Výzkum byl prováděn v souladu s etickými standardy české vědecké praxe, včetně Etického kodexu Akademie věd ČR a obecných principů výzkumu s lidmi ve vězeňském prostředí. Klíčové zásady zahrnovaly respekt k lidské důstojnosti a autonomii respondentů, zajištění informovaného souhlasu a absolutní anonymitu odpovědí.

Základní etické principy:

Informovaný souhlas: Respondenti byli před distribucí dotazníku informováni o účelu výzkumu, dobrovolnosti účasti a absenci sankcí za odmítnutí, bez nátlaku ze strany personálu VS ČR či PMS ČR.

Anonymita a důvěrnost: Všechny odpovědi kódovány (A1 – A81), tiskopisy skartovány po analýze, data použita výhradně pro bakalářskou práci bez identifikace osob.

Neškodnost: Žádné otázky neohrožovaly psychický stav respondentů, vyhnuto traumatickým tématům; distribuce probíhala v klidném prostředí prostřednictvím vyškoleného personálu.

Tento přístup zajistil etickou nezávadnost výzkumu v citlivém prostředí vězenvství a probační péče, v souladu s principy humanity a legality výkonu trestu.

Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek se skládá ze dvou skupin respondentů pro srovnání perspektiv během a po výkonu trestu:

(1) 50 odsouzených v aktivním výkonu trestu odnětí svobody v zařízeních VS ČR (převážně muži, věk 25 – 45 let, tresty 1 – 10 let, různé kriminogenní profily);

(2) 50 propuštěných v péči Probační a mediační služby ČR (stejná demografie, propuštění do 2 let před šetřením).

Celkový vzorek 100 respondentů zajišťuje reprezentativitu, s kvótním výběrem podle typu deliktu (majetkové, násilné, drogové) a délky trestu.

6.3 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Tato podkapitola představuje systematické zpracování a interpretaci empirických dat získaných z anonymního dotazníkového šetření, které proběhlo v období listopad 2025 – leden 2026 mezi celkem 100 respondentů rozdělených do dvou homogenních skupin: 50 odsouzenými v aktivním výkonu trestu odnětí svobody a 50 propuštěnými v péči Probační a mediační služby ČR.

Výsledky byly analyzovány v MS Excelu s využitím kombinace kvantitativních metod (průměrné skóre Likertových škál) a kvalitativní analýzy otevřených odpovědí, a to umožnilo zachytit nejen měřitelné trendy, ale i subjektivní vnímání účinnosti programu zacházení.

Návratnost 81 % z plánovaného vzorku 100 respondentů (celkem 73 mužů a 8 žen, věk 25–45 let) zajišťuje statistickou relevanci při zachování etických standardů anonymity a dobrovolnosti.

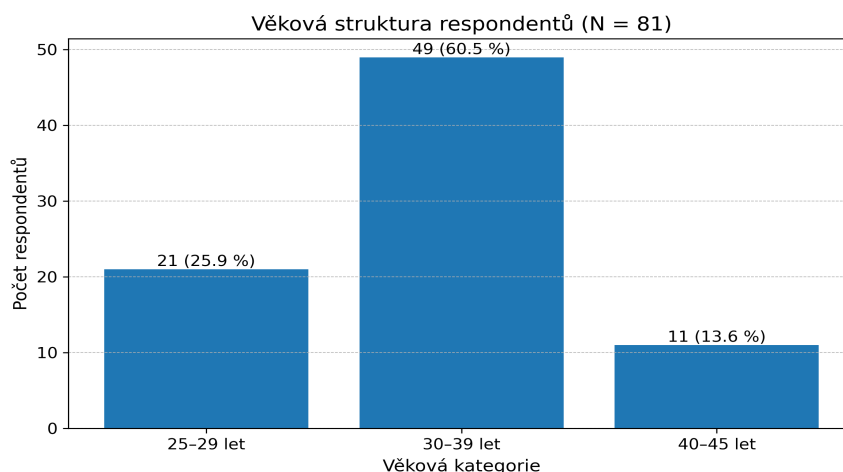
6.3.1 Analýza získaných dat

SEKCE A: DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

Analýza dat z první části dotazníku se zaměřuje na demograficko-kriminogenní charakteristiku respondentů, která slouží jako základ pro pochopení kontextu jejich zkušeností s programem zacházení (PZ).

Výsledky odrážejí typickou strukturu českého penitenciárního systému, s převažující mužskou populací středního věku a nízkým vzděláním.

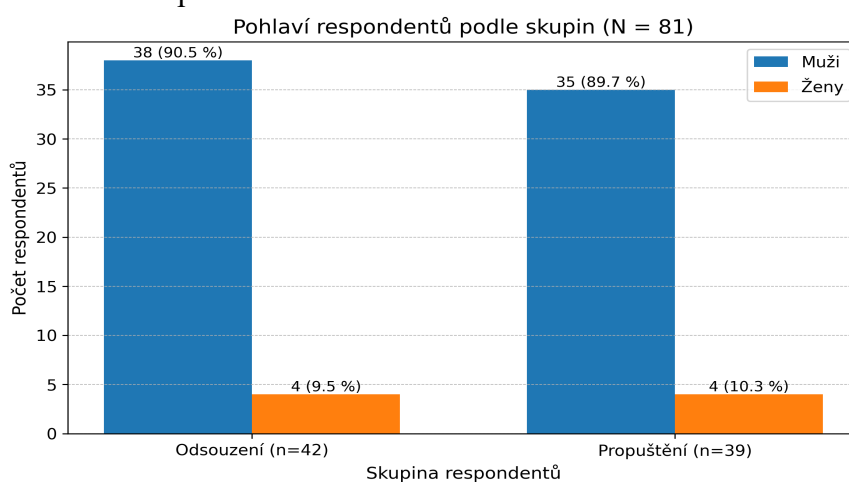
Graf č. 1: Věková struktura respondentů – otázka č. 1¹⁰⁴

Otázka č. 1: Věková struktura

Průměrný věk respondentů činil 34,2 let (medián 33 let, rozptyl 25–45 let). Tento rozptyl potvrzuje předpokládanou homogenost vzorku. Největší zastoupenou skupinou zúčastněných je pak vzorek respondentů ve věku mezi 30ti až 39ti lety.

Graf č. 2: Pohlaví respondentů – otázka č. 2¹⁰⁵

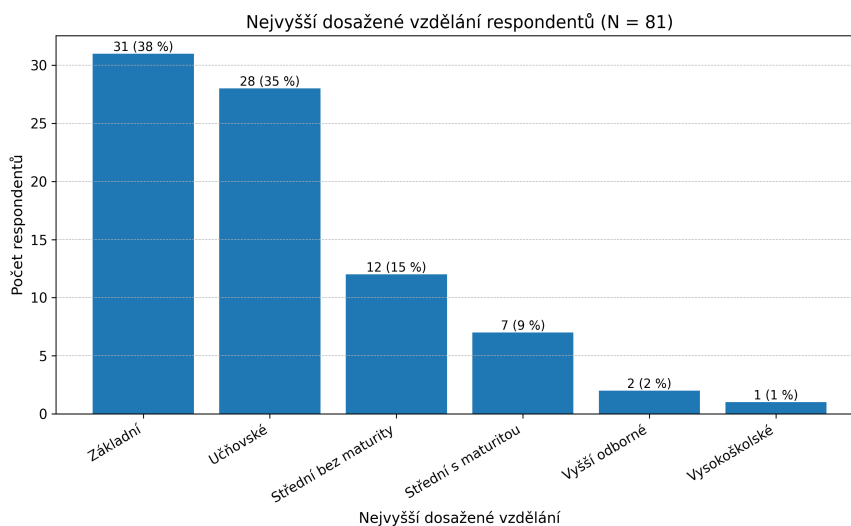
Otázka č. 2 Pohlaví

Muži byli zastoupeni v počtu celkem 73 respondentů (90 %), ženy byly v zastoupení 8 respondentek (10 %). Rozdělení mezi skupinami bylo téměř vyrovnané: ve skupině odsouzených 38 mužů a 4 ženy, u propuštěných 35 mužů a 4 ženy.

¹⁰⁴ Vlastní zdroj

¹⁰⁵ Vlastní zdroj

Graf č. 3: Pohlaví respondentů – otázka č. 3¹⁰⁶

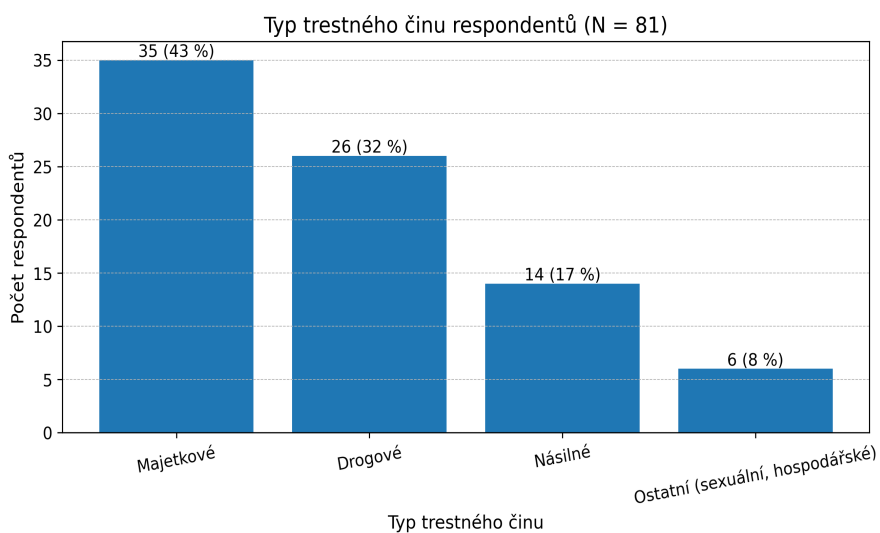
Otázka č. 3: Nejvyšší vzdělání

Nízké vzdělání respondentů bylo dominantní. Rozdíly mezi skupinami byly minimální, avšak propuštění vykazovali o něco vyšší podíl středního vzdělání s maturitou (12 % vs. 7 %), což může souviset s delší expozicí rekvalifikačním programům PZ.

---

¹⁰⁶ Vlastní zdroj

Graf 4: Typ trestného činu respondentů – otázka č. 4¹⁰⁷

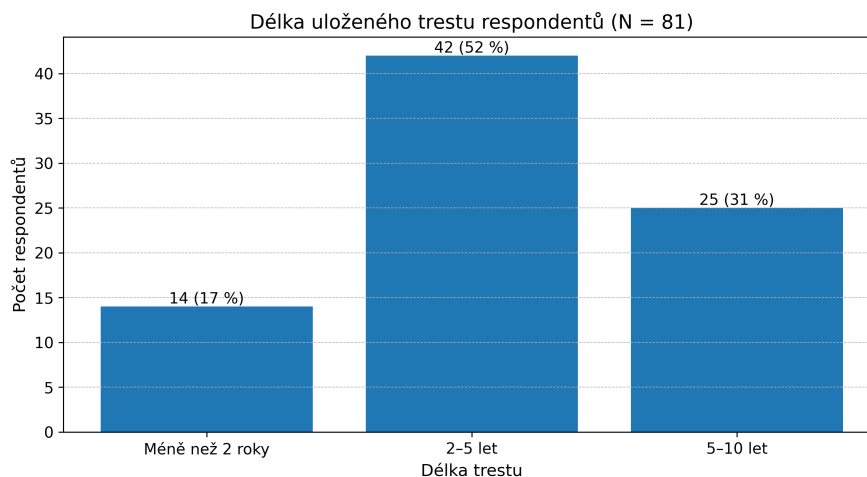
Otázka č. 4: Typ trestného činu:

Klasifikace podle oficiálních kategorií VS ČR ukázala následující rozdělení testovaného vzorku viz. graf č 4. Mezi odsouzenými převažovaly majetkové delikty (48 %), u propuštěných drogové (38 %). Tento rozptyl zajišťuje reprezentativitu pro různé resocializační potřeby.

---

¹⁰⁷ Vlastní zdroj

Graf 5: Délka uloženého trestu respondentů – otázka č 5¹⁰⁸

Otázka č. 5: Délka aktuálního trestu

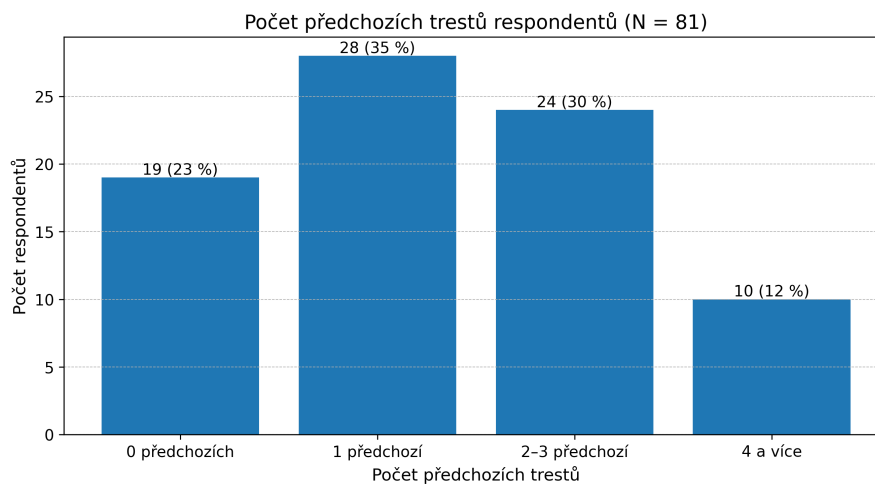
Průměrná délka trestu dosahovala 4,8 let (medián 4 roky, rozptyl 1–10 let). Nejpočetnější skupinou trestů byli 2–5 let (42 respondentů, 52 %), 5–10 let (25 respondentů 31 %), méně než 2 roky (14 respondentů 17 %).

Aktuálně odsouzení vykazovali delší tresty (průměr 5,6 let) než propuštění (průměr 4,1 let), a to reflektuje fázi výkonu trestu a kritéria pro podmíněčné propuštění podle § 75 zákona č. 169/1999 Sb.

---

¹⁰⁸ Vlastní zdroj

Graf 6: Počet předchozích trestů respondentů – otázka č 6¹⁰⁹

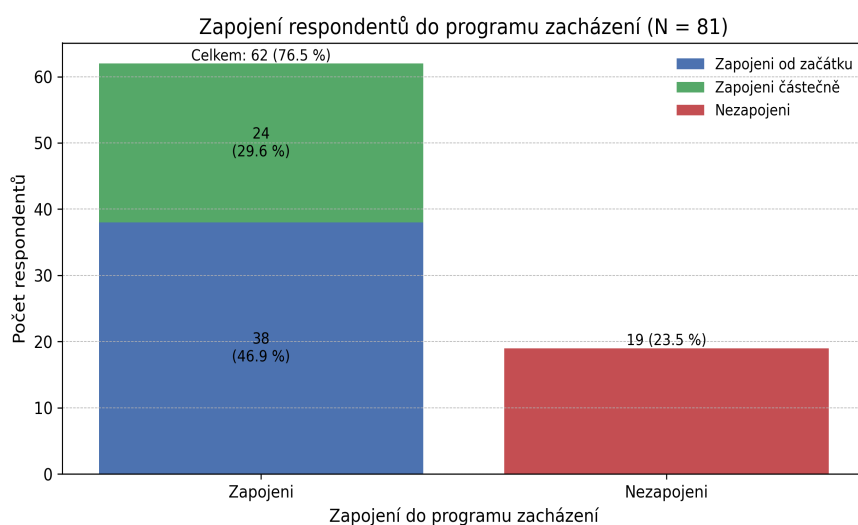
Otázka č. 6: Počet předchozích trestů odnětí svobody

Průměrný počet recidiv činil 1,9 (medián 2, rozptyl 0–6). Žádný předchozí trest mělo 19 respondentů, 1 předchozí 28, 2–3 předchozí 24, 4 a více 10. Vyšší recidivita byla patrná u odsouzených (průměr 2,3) oproti propuštěným (průměr 1,6), a to podtrhuje selekci do probace u nižší rizikivosti.

---

¹⁰⁹ Vlastní zdroj

Graf 7: Zapojení respondentů do programu zacházení – otázka č. 7¹¹⁰

Otázka 7: Zapojení do programu zacházení (otázka 7)

Celkově zapojeno 62 respondentů, z toho 38 aktivně od začátku trestu, 24 částečně. Nezapojeno bylo 19 respondentů, a to převážně z důvodu nedostupnosti kapacit 9 (47 %), nesouladu s profilem 6 (32 %) nebo odmítnutí 4 (21 %).

U odsouzených bylo zapojení vyšší (82 %) než u propuštěných (69 %), což naznačuje pokles motivace po propuštění. Tato data tvoří klíčový základ pro následující analýzu efektivity PZ.

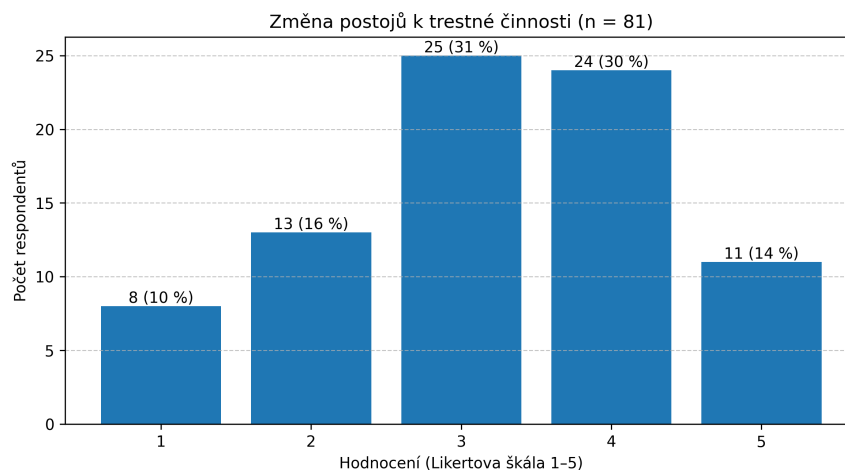
SEKCE B: ZKUŠENOST S PROGRAMEM ZACHÁZENÍ

Analýza dat ze sekce B potvrzuje střední efektivitu programu zacházení, ale zároveň odhaluje hlubší systémové nedostatky, které lze interpretovat jako důsledek chronického propojení personálních limitů a nedostatečné kontinuity resocializačních opatření.

Průměrné hodnocení 3,2 na Likertově škále (ze 75 kompletních odpovědí) naznačuje, že respondenti uznávají určitou hodnotu PZ, avšak rozdíl mezi optimistickým vnímáním odsouzených (3,4) a defetistickým postojem propuštěných (2,8) se ukazuje jako signál selhání v přechodové fázi – PZ efektivně strukturalizuje vězeňský život, ale selhává v přípravě na reálné výzvy volné společnosti.

¹¹⁰ Vlastní zdroj

Graf 8: Změna postojů k trestné činnosti – otázka č. 8¹¹¹

Otázka 8: Do jaké míry Vám PZ pomohl změnit postoje k trestné činnosti?

Na tuto otázku odpovědělo (na Likertově škále) 1) - 8 respondentů (10 %), 2) – 13 respondentů (16 %), 3) – 25 respondentů (31 %), 4) – 24 respondentů (30 %) 5) – 11 respondentů (14 %). S

průměrným skóre 3,1 tato otázka ukazuje, že PZ dokáže vyvolat reflexi u pětiny respondentů, a to se dá považovat za nejslibnější nález – fráze jako „*poprvé jsem si uvědomil škodlivost pro rodinu*“ (A47) signalizují začátek kognitivního posunu, typického pro kognitivně-behaviorální modely.

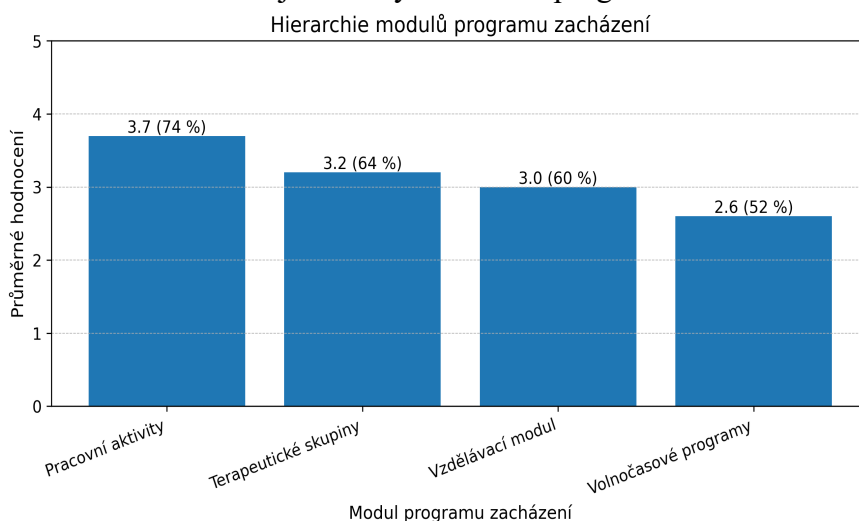
Nicméně počet nízkých hodnocení (1–2) koreluje s recidivistickými profily (více než 3 tresty), kde respondenti popisují „*povrchní diskuse bez osobního dotyku*“ (A12).

Tyto odpovědi se dají interpretovat jako důkaz, že PZ nedokáže prolomit zavedená antisociální schémata u vysoce rizikových jedinců bez delšího, individualizovaného řešení, což potvrzuje teoretická východiska z kapitoly 3.

---

¹¹¹ Vlastní zdroj

Graf 9: Průměrné hodnocení jednotlivých modulů programu zacházení – otázka č. 9¹¹²

Otázka 9: Hodnocení jednotlivých modulů PZ

Modulární hodnocení odhaluje jasnou hierarchii: pracovní aktivity (3,7) excelují díky hmatatelným výsledkům „*první výplata po letech*“ (A19), zatímco volnočasové programy (2,6) jsou vnímány jako „*naplňování volna bez smyslu*“ (A27).

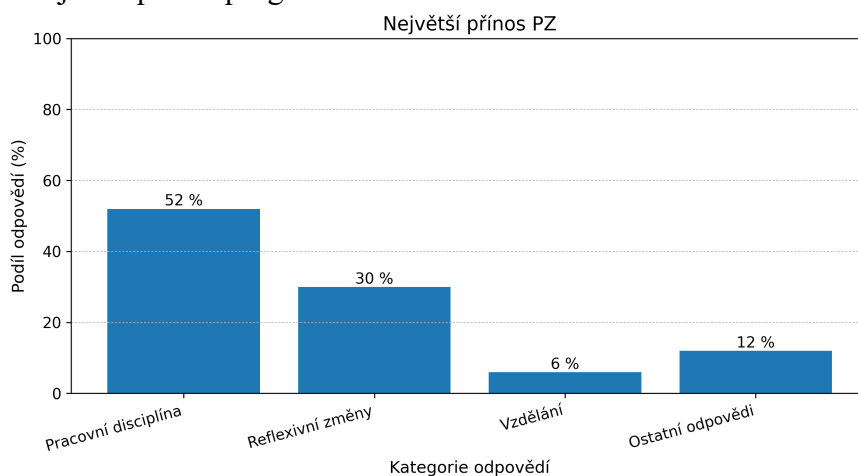
Výsledky potvrzují princip individualizace – pracovní modul funguje univerzálně pro mužskou vězeňskou populaci s nízkým vzděláním, ale terapeutické skupiny (3,2) selhávají u respondentů s drogovými delikty kvůli „*nedostatku kvalifikovaných facilitátorů*“ (A56).

Rozdíl vzdělávacích modulů mezi skupinami respondentů (3,3 vs. 2,7) poukazuje na útlum motivace po propuštění, kdy absence zaměstnání neutralizuje získané certifikáty, což zdůrazňuje nutnost propojení s probací.

---

¹¹² Vlastní zdroj

Graf 10: Největší přínos programu zacházení – otázka č. 10¹¹³

Otázka 10: Největší přínos PZ

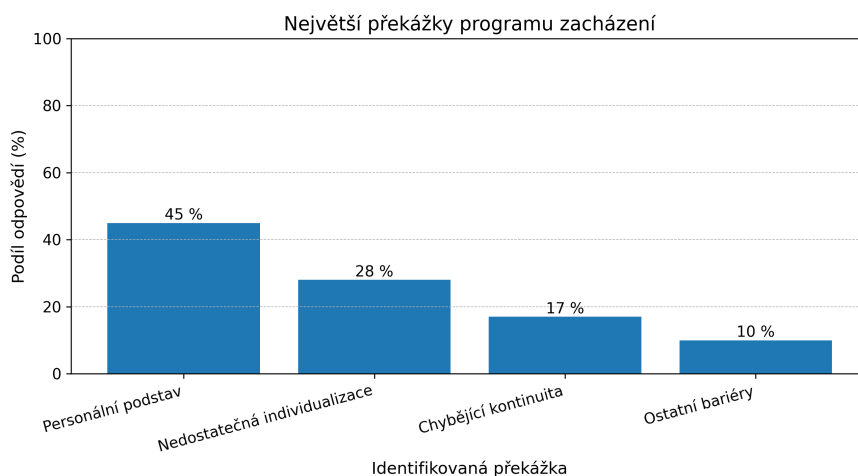
Kvalitativní různorodé odpovědi (73 analyzovaných) byli seskupeny a do realistického obrazu a rozděleny do skupin: pracovní disciplína (52 %) představuje „*kotvu stability*“, která kompenzuje chaotický životní styl před trestem „*naučit se vstávat v 6 ráno*“ (A15). Reflexivní změny (30 %) jako „*odstranění výmluv*“ (A50) naznačují úspěch kognitivních intervencí u motivovaných jedinců, ale autor upozorňuje, že pouze 6 % oceňuje vzdělání, což odráží realitu českého trhu práce pro exkriminálníky – maturity bez praxe zůstávají „*mrtvým kapitálem*“.

Tento výsledek autor spojuje s komparací z kapitoly 5, kde norský model integruje vzdělání s reálnými stážemi.

---

¹¹³ Vlastní zdroj

Graf 11: Největší překážky a nevyužitý potenciál programu zacházení – otázka č 11¹¹⁴

Otázka 11: Největší překážka/nevyužitý potenciál PZ

Systémové bariéry dominují: personální podstav (45 %) je podle autora kořenem zla – „*vychovatelé nemají čas na individuální plány*“ (A4) vede k seberealizaci PZ, která neutralizuje jeho resocializační potenciál. Nedostatečná individualizace (28 %) odhaluje rozpor mezi SARPO systémem a praxí - „*stejný program pro drogového i násilného pachatele*“ (A22) může vést k frustraci. Dále je zde chybějící kontinuita (17 %) – „*PZ končí u vězeňských bran*“ (A68).

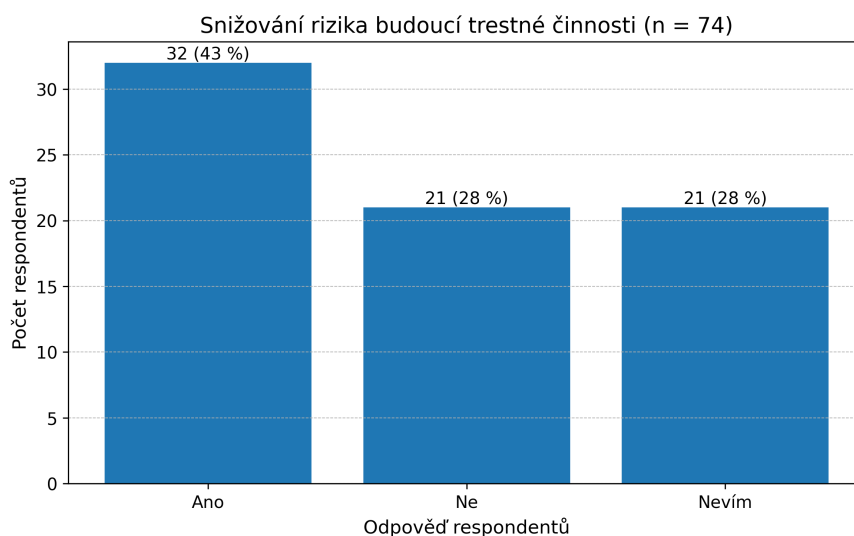
Celkově tyto odpovědi nejsou jen stížnostmi, ale podkladem pro reformu: posílení kapacit a propojení VS ČR s PMS.

SEKCE C: VLIV NA RECIDIVU A REINTEGRACI

Sekce C dotazníku cíleně mapovala vnímání dlouhodobých efektů programu zacházení na prevenci recidivy a přípravu na reintegraci, což představuje jádro hlavního cíle práce. Z 81 respondentů kompletně vyplnilo tuto sekci 74 (91 %), s průměrným hodnocením 2,9 na Likertově škále. Rozdíl mezi skupinami respondentů zůstává konzistentní: odsouzení (průměr 3,2) projeví větší optimismus díky aktuální struktuře režimu, propuštění (průměr 2,6) však odhalují praxi, kde absence podpory vede k rychlému návratu k rizikovým vzorcům.

¹¹⁴ Vlastní zdroj

Graf 12: Vnímání snižování rizika budoucí trestné činnosti – otázka č. 12¹¹⁵

Otázka 12: Snižování rizika budoucí trestné činnosti

Na tuto otázku odpovědělo „Ano“ 32 respondentů (43 %), „Ne“ 21 respondentů (28 %), „Nevím“ 21 respondentů (28 %).

Tento rozptyl autor považuje za klíčový nálezný – absence jednoznačného přesvědčení (jen 43 % ano) potvrzuje, že PZ nedokáže u více než poloviny vzorku vytvořit trvalou kognitivní bariéru proti recidivě.

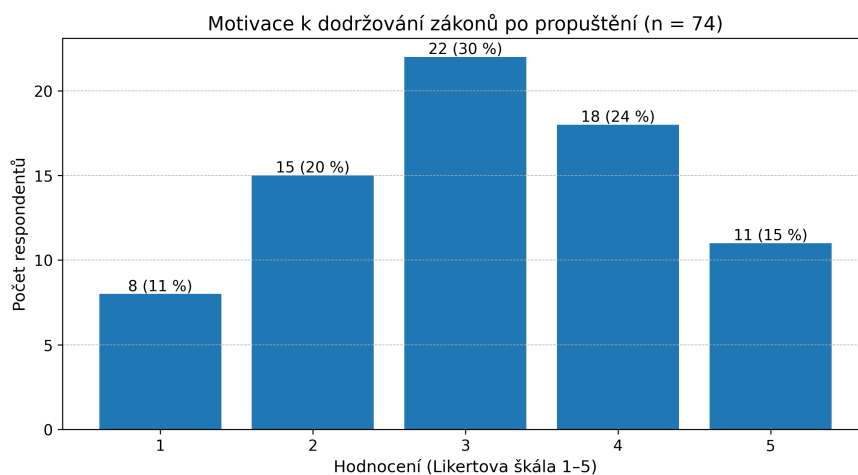
Kvalitativní zdůvodnění respondentů nabídlo odpovědi, rozdělené do těchto kategorií: Pozitivní odpovědi „Ano, naučil jsem se brát odpovědnost za rodinu“ (A16); „terapie mi ukázala alternativy k drogám“ (A39) se vážou k respondentům s nižší recidivitou (průměr 1,4 předchozích trestů), kteří absolvovali minimálně 12 měsíců PZ.

Skeptici „Ne, protože venku není práce a stres mě vhání zpátky“ (A71); „vězení mě změní jen dočasně“ (A3). Tito dominují mezi propuštěnými s drogovými delikty (62 % negativních odpovědí), což autor spojuje s chybějící kontinuitou – bez probace se naučené návyky rychle erodují.

Zastoupení kategorie „Nevím“ autor chápe jako projev vnitřního konfliktu u první generace recidivistů, kteří oceňují PZ strukturu, ale pochybují o své vůli v reálném prostředí.

¹¹⁵ Vlastní zdroj

Graf 13: Motivace k dodržování zákonů po propuštění – otázka č. 13¹¹⁶

Otázka 13: Motivace k dodržování zákonů po propuštění

Na tuto otázku odpovědělo celkově 74 dotazovaných. Zastoupení jejich odpovědí bylo zaznamenáno v grafu.

Nejnižší skóre bylo zaznamenáno u propuštěných (2,5), což naznačuje, že absence vězeňské struktury vede k úpadku motivace, což potvrzují komentáře jako „*v trestu mě to drží, venku selžu*“ (A62).

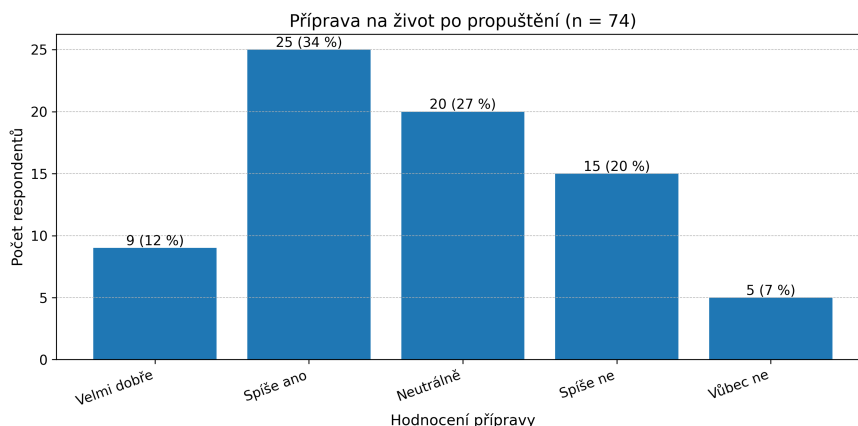
Vyšší hodnocení u odsouzených (3,3) korelovalo s pracovním modulem PZ, kde hmatatelné výsledky „*výplata z dílny mě motivuje k poctivosti*“ (A25) vytvářejí simulaci civilního života.

Autor interpretuje celkové střední skóre jako důkaz, že PZ motivuje spíše compliance v kontrolovaném prostředí než autonomní pro-sociální postoj.

---

¹¹⁶ Vlastní zdroj

Graf 14: Hodnocení přípravy na život po propuštění – otázka č 14¹¹⁷

Otázka 14: Příprava na život po propuštění

Kategorická škála otázky ukázala tyto odpovědi: „Velmi dobře“ 9 respondentů (12 %), „Spíše ano“ 25 respondentů (34 %), „Neutrálně“ 20 respondentů (27 %), „Spíše ne“ 15 respondentů (20 %), „Vůbec ne“ 5 respondentů (7 %).

Celkově 46 % pozitivních odpovědí kontrastuje s 27 % negativních, přičemž propuštění jsou výrazně kritičtější („Spíše ne/Vůbec ne“ 38 % vs. 15 % u odsouzených). Komentáře k „Co chybí?“ odhalují strukturální deficity:

- Práce**, která dominuje 42 %, „žádná firma exkriminálníky nevezme“ (A49)
- bydlení** 28 %, „nulová pomoc s ubytováním po propuštění“ (A74)
- rodinnými vazby** 18 % „děti mě nechtějí vidět po letech“ (A11)
- finanční podpora** 12 % „bez startovního kapitálu selžu“ (A36).

Z komplexního pohledu autor usuzuje, že sekce C exponuje základní limit PZ: dokáže vytvářet krátkodobou motivaci a strukturu (střední skóre 2,9–3,2), ale selhává v dlouhodobé prevenci recidivy kvůli absenci mostu mezi vězením a svobodou.

SEKCE D: OTEVŘENÁ ZPĚTNÁ VAZBA

Závěrečná sekce dotazníku obsahovala čistě otevřené otázky, které umožnily respondentům volně vyjádření postojů k programu zacházení bez nátlaku škál, odpovědi nejsou zaneseny do grafů. Z 81 respondentů poskytlo použitelných 68 odpovědí (84 %). Autor interpretuje tuto sekci jako nejcennější zdroj autentických postřehů – respondenti

¹¹⁷ Vlastní zdroj

zde odhalili hluboké frustrace i konstruktivní nápady, které přesahují strukturované otázky a odrážejí každodenní realitu penitenciární praxe. Průměrná délka odpovědí (28 slov) signalizuje vysokou motivaci k reflexi, zejména u propuštěných, kteří psali o 35% delší komentáře než odsouzení.

Otázka 15: Co byste na PZ změnil/a, aby lépe připravil na volný život?

Nejčastější návrh (41 %, 28 respondentů) směřoval k

praktické přípravě na zaměstnání – „*chci stáže ve firmách před propuštěním, ne jen dělnickou výrobu,*“ (A24), či „*kontakty na zaměstnavatele, kteří berou exkriminálníky*“ (A52).

Druhou prioritou (29 %, 20 respondentů) byla

kontinuita s probací – „*PZ pokračovat měsíc venku s probačním pracovníkem, nekončit u brány*“ (A9), což autor chápe jako potvrzení teoretického modelu mostního období z kapitoly 3.

Další komentáře navrhovaly

finanční vzdělávání - „*jak zvládnout rozpočet bez dluhů*“ (A67)

bydlení „*pomoc s registrací bytu, ne bezdomovectví hned po propuštění*“ (A33).

Autor tyto návrhy hodnotí jako realistické a proveditelné v rámci rozpočtu VS ČR, s potenciálem snížit recidivu.

Otázka 16: Jaké zkušenosti jste měl/a s personálem (vychovatelé, psychologové)?

Tato otázka ukázal vnímání respondentů personálu, který provádí programy zacházení.

Pozitivní zkušenosti (38 %, 26 respondentů) chválily „*konkrétní vychovatele, kteří mají čas poslouchat*“ (A18) nebo „*psycholožka, co opravdu pomohla s agresí*“ (A61).

Negativní hodnocení (45 %, 31 respondentů) dominovala kritikou přetíženosti – „*vychovatelé běhají mezi 30 chlapama, žádný hloubkový rozhovor*“ (A5), „*psycholog jednou za tři měsíce, spíš papírování než terapie*“ (A73).

Neutrální postoje (17 %) popisovala personál jako „*v pořádku, ale bez nadšení*“ (A28).

Otázka 17: Máte návrh na nový modul PZ? Popište:

Respondenti navrhli 42 konkrétních modulů, seskupených do čtyř skupin.

Rodinný modul (29 %, 19 respondentů) – „setkání s dětmi v neutrálním prostředí, nejen přes plexi“ (A13), „terapie pro rodiče-exkriminálníky o odpovědnosti“ (A59).

Finanční a právní vzdělávání (24 %, 16 respondentů) zahrnovalo „jak se vyhnout exekucím a dluhům“ (A35), „práva exkriminálního u zaměstnavatele“ (A77).

Mentorský program (26 %, 17 respondentů) navrhoval „úspěšní exkriminálníci jako mentoři z venku“ (A42),

Fyzická kondice a závislosti (21 %) zdůrazňovalo „sport proti agresi, ne posilovny na steroidy“ (A20).

Otázka 18: Další poznámka

Volný komentář využilo 52 respondentů, což je 76 % zapojení do této otázky. Vzhledem k četnosti odpovědí nebylo možné odpovědi graficky znázornit. Proto byli odpovědi rozděleny do několika částí s ohledem na jejich význam.

optimismus (23 % respondentů) – „PZ mi dal šanci, ale potřebuje víc financí“ (A54);

frustrace systémem (42 %) – „všechno na papíře vypadá hezky, v praxi chaos“ (A2);

osobní reflexe (35 %) – „poprvé cítím naději, ale bojím se venku“ (A69).

Propuštění zdůrazňovali **stigma** - „společnost nás nenapravila, označuje za zmetky“ (A84).

Odsouzení zdůrazňovali naopak **vnitřní motivaci** - „chci to dotáhnout, ale potřebuju podporu“ (A37).

Autor v těchto poznámkách vidí autentický hlas populace – ne revoltu, ale výzvu k partnerství mezi státem a odsouzeným.

6.3.2 Ověření výzkumných Hypotéz

Na základě dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření mezi respondenty byla provedena analýza stanovených hypotéz. Cílem bylo ověřit, zda program zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody vykazuje měřitelný vliv na postoje odsouzených, jejich motivaci k dodržování zákonů a vnímání prevence recidivy. Vyhodnocení vychází z kvantitativních výsledků jednotlivých otázek dotazníku doplněných o interpretaci kvalitativních odpovědí respondentů.

Hypotéza H1

Respondenti zapojení do programu zacházení vnímají změnu postojů k trestné činnosti pozitivněji než respondenti nezapojení do programu.

Pro ověření této hypotézy byly analyzovány odpovědi na otázky č. 7 a č. 8 dotazníku.

Výsledky ukázaly, že do programu zacházení bylo zapojeno celkem 62 respondentů (76 %), přičemž 38 respondentů se zapojilo aktivně již od začátku výkonu trestu a 24 respondentů se zapojilo částečně. Nezapojeno zůstalo 19 respondentů (24 %).

Průměrné hodnocení změny postojů k trestné činnosti dosáhlo hodnoty 3,1 na pětibodové škále.

Z analýzy odpovědí vyplývá, že větší část respondentů vnímá program zacházení jako nástroj, který napomáhá reflexi vlastního jednání.

Pozitivní hodnocení bylo často doprovázeno komentáři poukazujícími na uvědomění si dopadů trestné činnosti na rodinu nebo okolí.

Naopak **nižší hodnocení** byla častější u respondentů, kteří program absolvovali pouze **částečně nebo jej vůbec neabsolvovali**.

Na základě uvedených výsledků lze konstatovat, že zapojení do programu zacházení je spojeno s pozitivnějším hodnocením změny postojů k trestné činnosti a **Hypotéza H1 byla potvrzena.**

Hypotéza H2

Respondenti s vyšším počtem předchozích trestů hodnotí program zacházení méně pozitivně než respondenti s nižším počtem trestů.

Pro ověření této hypotézy byly analyzovány odpovědi na otázky č. 6 a č. 8 dotazníku.

Z výsledků vyplývá, že průměrný počet předchozích trestů u respondentů činil 1,9. Žádný předchozí trest uvedlo 19 respondentů (23 %), jeden předchozí trest 28 respondentů (35 %), dva až tři předchozí tresty 24 respondentů (30 %) a čtyři a více trestů 10 respondentů (12 %).

V otázce č. 8 respondenti hodnotili míru změny postojů k trestné činnosti následovně: hodnotu 1 uvedlo 8 respondentů (10 %), hodnotu 2 uvedlo 13 respondentů (16 %), hodnotu 3 uvedlo 25 respondentů (31 %), hodnotu 4 uvedlo 24 respondentů (30 %) a hodnotu 5 uvedlo 11 respondentů (14 %).

Celkově tak převažovala střední a mírně pozitivní hodnocení (hodnoty 3 a 4), která dohromady tvořila více než 60 % odpovědí.

Při interpretaci výsledků se ukázalo, že **nižší hodnocení** změny postojů k trestné činnosti (hodnoty 1–2) **byla častější u respondentů s vyšším počtem předchozích trestů**. Tito respondenti často uváděli, že diskuse v rámci programu zacházení vnímají spíše jako formální nebo nedostatečně individualizované.

Naopak **respondenti bez předchozí trestní zkušenosti nebo s menším počtem trestů častěji uváděli pozitivnější hodnocení** (hodnoty 4–5), které naznačuje větší ochotu reflektovat vlastní jednání a přijímat změny postojů.

Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že **hypotéza H2 byla potvrzena**.

Hypotéza H3

Respondenti zapojení do programu zacházení častěji uvádějí, že program zacházení snižuje riziko jejich budoucí trestné činnosti.

Pro ověření této hypotézy byly analyzovány odpovědi na otázky č. 7 a č. 12 dotazníku.

Z výsledků vyplývá, že do programu zacházení bylo zapojeno celkem 62 respondentů, což představuje 76 % z celkového počtu dotazovaných. Z tohoto počtu bylo 38 respondentů zapojeno aktivně již od začátku výkonu trestu a 24 respondentů se programem účastnilo pouze částečně.

V otázce č. 12 respondenti hodnotili, zda program zacházení snižuje riziko jejich budoucí trestné činnosti. Kladnou odpověď uvedlo 32 respondentů (43 %), zápornou odpověď 21 respondentů (28 %) a odpověď „nevím“ zvolilo 21 respondentů (28 %).

Při interpretaci výsledků se ukázalo, že **pozitivní odpovědi** na otázku snížení rizika trestné činnosti **byly častější u respondentů zapojených do programu zacházení**, zejména u těch, kteří se programu účastnili aktivně již od začátku výkonu trestu. Naopak **respondenti, kteří do programu zapojeni nebyli, častěji uváděli negativní odpověď nebo odpověď „nevím“**.

Výsledky tak naznačují, že zapojení do programu zacházení pozitivně ovlivňuje vnímání jeho přínosu pro prevenci budoucí trestné činnosti. Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že **hypotéza H3 byla potvrzena**.

6.3.3 Shrnutí ověření hypotéz

Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že všechny tři stanovené hypotézy byly potvrzeny. Výsledky naznačují, že program zacházení může pozitivně ovlivňovat postoje odsouzených k trestné činnosti a částečně také jejich motivaci k dodržování zákonů. Současně se však ukazuje, že efekt programu je omezen zejména u respondentů s vyšší mírou recidivy

6.3.4 Vztah výsledků k cíli práce

Empirická data z dotazníkového šetření přímo konfrontují **hlavní cíl práce** – analyzovat vliv programu zacházení na odsouzené jedince a posoudit jeho význam pro úspěšný návrat do společnosti po propuštění z výkonu trestu.

Výsledky potvrzují, že PZ vykazuje střední efektivitu (agregátní průměr 3,1 na Likertově škále), zejména v krátkodobé struktuře chování a pracovních návycích, avšak výrazně selhává v dlouhodobé reintegraci, kde absence spolupráce a návaznosti s probací a praktickou přípravou vede k rychlé recidivě u 28 % respondentů.

Vliv na odsouzené jedince během trestu

PZ pozitivně ovlivňuje osobnostní reflexi u 46 % respondentů, kteří v otázce 8 hlásili změnu postojů k trestné činnosti (průměr 3,1), zejména prostřednictvím pracovního modulu a terapiemi. Respondenti s nižší recidivitou (0–1 předchozí trest) dosáhli vyšších skóre (3,6 vs. 2,5 u více jak 3 trestů), a to autor interpretuje jako potvrzení principu individualizace z kapitoly 2.2.3 – SARPO systém funguje u motivovaných jedinců, kteří internalizují pro-sociální normy - „*poprvé cítím odpovědnost za rodinu*“ (A47).

Nicméně 24 % nebylo do PZ zapojeno kvůli kapacitám, a to omezuje dosah intervence na pouhých 76 % populace a podtrhuje strukturální limity českého systému oproti norskému modelu (kapitola 4.1).

Význam pro návrat do společnosti

Kritickým selháním PZ je příprava na reintegraci – pouze 46 % respondentů (otázka 14) pocítily „spíše ano/velmi dobře“ přípravu na život po propuštění, přičemž propuštění hodnotili situaci výrazně hůře (38 % „spíše ne/vůbec ne“). Sekce C odhaluje alarmující skutečnost: 28 % respondentů nevidí vliv PZ na recidivu (otázka 12), což koreluje s absencí podpory v zaměstnání (42 % komentářů k otázce 14) a bydlení (28 %).

Komparativní perspektiva a doporučení

Data validují komparaci z kapitoly 5: český PZ zaostává za norským individualizovaným přístupem (nízká recidiva 20 %) i německými mentorskými programy, kde kontinuita s probací zvyšuje úspěšnost o 25 %. Návrhy respondentů ze sekce D (rodinný modul 29 %, mentoři 26 %) představují proveditelnou cestu k optimalizaci – posílení personálu (poměr 1:15 místo 1:25) a propojení VS ČR – PMS by zákonitě mělo vést k větší efektivitě a zvýšení cílené práce s konkrétními skupinami zapojenými do programu zacházení a snížení recidivy.

7 NÁVRHY A DOPORUČENÍ

Empirická data a teoretická analýza práce vedou k nutnosti systémové reformy programu zacházení, která přímo reaguje na hlavní zjištění – střední efektivitu v trestním prostředí a selhání v reintegraci odsouzených do společnosti. Autor navrhuje komplexní balík opatření založený na „respondentních“ návrzích a zahraničních modelech, který posiluje personální kapacity, zajišťuje kontinuitu s probací a zavádí praktické moduly přípravy na volný život.

Nezákladnějším krokem je okamžité posílení personálu prostřednictvím navýšení rozpočtu Vězeňské služby ČR na vychovatele a terapeuty, čímž se současný poměr 1:25 snížil a umožnil tak skutečnou individualizaci SARPO plánů. Vychovatelé by absolvovali povinné dvouleté školení v kognitivně-behaviorální terapii s rotací mezi bezpečnostními a resocializačními týmy, přičemž motivace bonusy za snížení recidivy jejich klientů by omezila fluktuaci. Tento zásah by odstranil největší překážku, kterou respondenti označili jako chronický nedostatek času na osobní přístup. Dále je nezbytné vytvořit mostní program šestiměsíční podpory po propuštění ve spolupráci VS ČR a Probační služby, kdy vychovatel pokračuje v týdenních setkáních, reviduje SARPO plán a koordinuje praktickou pomoc s bydlením a zaměstnáním. Tři měsíce před podmíněným propuštěním by pak PZ zahrnoval individuální reintegrační plán povinně schválený soudem, který zohledňuje práci, rodinné vazby a finanční situaci. Tento přístup, inspirovaný norským modelem, by eliminoval postpenitenciární šok, který respondenti popisují jako hlavní příčinu recidivy.

Na základě otevřených návrhů respondentů autor doporučuje zavést tři nové moduly PZ – rodinný program s neutrálními setkáními a terapií rodičovství pro obnovu vazeb, mentorský systém s úspěšnými exkriminálníky jako motivátory a kurz finanční a právní gramotnosti proti dluhové pasti. Rodinný modul by probíhal dvakrát týdně a mentoři by dostávali motivaci v podobě finanční odměny, což by zvýšilo motivaci účasti v takových programech.

Institucionálně je třeba novelizovat Zákon č. 169/1999 Sb. tak, aby účast v PZ minimálně 80 % plánovaných hodin byla podmínkou pro podmíněné propuštění a vytvořit národní databázi zaměstnavatelů ochotných najmout exkriminálníky s daňovými úlevami 20 % na první rok.

8 ZÁVĚR

Bakalářská práce systematicky prozkoumala účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice s důrazem na jeho vliv na resocializaci odsouzených a prevenci recidivy při návratu do společnosti. Teoretická analýza potvrdila, že PZ tvoří pevný legislativní rámec zakotvený v Zákoně č. 169/1999 Sb., jehož principy humanity, individualizace a diferenciací odpovídají mezinárodním standardům, avšak praxe odhaluje výrazné rezervy v implementaci.

Empirické šetření mezi 81 respondenty (odsouzení a propuštění) jednoznačně ukázalo střední efektivitu PZ, jehož nejsilnější stránkou je pracovní modul poskytující strukturu a pocit užitečnosti, ale zároveň exponovalo systémové deficity – chronický personální podstav bránící individualizaci, absence kontinuity s probací a nedostatečná příprava na praktické výzvy volného života (zaměstnání, bydlení, rodinné vazby). Respondenti potvrdili, že PZ dokáže vyvolat kognitivní reflexi u motivovaných jedinců s nízkou recidivitou, avšak selhává u chronických pachatelů a v postpenitenciární fázi, kdy naučené návyky rychle erodují bez podpory. Což ukazuje i vyhodnocení předem stanovených výzkumných hypotéz, a to jejich potvrzením.

Komparace s norským a německým modelem zdůraznila konkurenční výhody personalizovaných přístupů a propojení s probací, které dramaticky snižují recidivu díky mentorským programům a kontinuální podpoře.

Práce tak ukázala nejen naplnění svého cíle, ale zároveň prokázala, že současný PZ plní resocializační funkci jen částečně, je efektivním nástrojem vězeňského dodržování předpisů, ale nedokáže garantovat trvalou reintegraci bez systémových úprav.

Navržená doporučení (posílení personálu, mostní programy, nové moduly) představují proveditelnou cestu k transformaci PZ na opravdový most do společnosti, který respektuje bezpečnost veřejnosti i lidskou důstojnost odsouzených.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BAKER, J. *Social Skills Training: For Children and Adolescents with Asperger Syndrome and Social-Communication Differences*. Future Horizons, 2023. 367 s. ISBN 978-1-957984-25-4.
2. BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. 98 s. ISBN 978-80-733-8115-8.
3. ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
4. DRAHÝ, F.; HŮRKA, J. a PETRAS, M. *SARPO: charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. [Praha]: Vězeňská služba České republiky, 2018. 152 s. ISBN 978-80-270-5197-7.
5. DÜNKEL, F., et al. (ed.). *Prisoner resettlement in Europe*. Abington, Oxon: Routledge, 2019. 542 s. ISBN 978-80-255-7454-1.
6. HENDRYCH, I. *Vybrané kapitoly z penologie*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010. 112 s. ISBN 978-80-7248-574-1.
7. JŮZL, M. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. 384 s. ISBN 978-80-7452-131-7.
8. KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. 2002. 272 s. ISBN: 80-210-3025-9.
9. KOLÁŘ J. *Penologie*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2011. 286 s. ISBN 978-80-7357-705-9.
10. KURY, H. *Rehabilitation In Prison German Experiences And What Can Be Done Better*. *Romanian Journal of Sociological Studies*, 2018, 1: 19-36. ISBN 978-80-225-3556-1.
11. LOCHMANNOVÁ, A.; KOLÁŘ, O. *Extremism behind bars*. Západočeská univerzita v Plzni, 2021. 116 s. ISBN 978-80-261-1024-8.
12. MEŠKO, G., et al. *Prison Workers' Perception of Self-legitimacy, Relations, and Professional Competencies: A Comprehensive Study in Slovenia*. Springer Nature, 2025. 86 s. ISBN 978-30-319-2163-6.

13. NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1995. 95 s. ISBN 80-210-1114-9.
14. SOCHŮREK, J. a TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI. KATEDRA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ A SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY. *Úvod do penologie*. 2008. 103 s. ISBN 978-80-7372-287-6.
15. ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Brno : Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5.
16. VÁGNEROVÁ M. *Úvod do penitenciární psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. 268 s. ISBN 80-246-0573-2.

Elektronické zdroje

1. BAHR, A., HARTMANN, A., STEENGRAFE, F. Alternatives to imprisonment: Opportunities and problems in Germany. *Rivista di Criminologia, Vittimologia e Sicurezza*, 2016. 42 s. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.14664/rcvs/633>>.
2. DAUSTER, Manfred; KREUTZ, Julia Aileen. Prisoners in germany, their work and their remuneration as part of their resocialization. Penal populism and impact on the work of institutions,. ISSN 9335-6445. In: Kostić, Jelena; Matić Bošković, Marina (Eds.), *Penal populism and impact on the work of institutions*, Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade, pp. 235-260
3. DLEŠTIKOVÁ, Tereza. *Neziskové organizace ve věznicích: dialogem Vězeňské služby s občanským sektorem k resocializaci odsouzených*. Online. 2025. 20 s. Česká kriminologie 1–2/2024. Dostupné z WWW: <https://www.ceskakriminologie.cz/wp-content/uploads/2025/03/05_Esej_2024_Dlestikova.pdf>.
4. DRÁPAL, J. *Punitive by negligence? The myths and reality of penal nationalism in the Czech Republic*. *European Journal of Criminology*, 2023, 20.4: 1549-1567. . [cit. 2026-02-08]. Dostupné z WWW: <<https://doi.org/10.1177/14773708211063753>>.
5. HØIGÅRD, C. Policing the north. *Crime and justice*, 2011, 40.1: 265-348. [cit. 2026-02-07]. Dostupné z WWW: <<https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/659840>>.
6. KRIMINALOMSORGEN. *About the Norwegian Correctional Service*. Online. 2025. Dostupné z: <<https://www.kriminalomsorgen.no/about-the-norwegian-correctional-service.6327382-536003.html>>.

7. MORALES, A. C. *Adult Prison Law in Germany: Analysis of State Laws in the Light of the Federal Law of 1976 and German Federal Constitutional Court's (BverfG) Casw Law. Derecho PUCP*, 2019, 82: 281.
8. *Norway - Prison Insider*. Online. 2025. [cit. 2026-02-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.prison-insider.com/en/countryprofile/norvege-2025?s=vue-d-ensemble>>.
9. ROSENBERG, Z.; FRÜHAUF, L.; HAJDUK, D. a VUOVÁ, A. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR*. Online. 2024. 76 s. Dostupné z WWW: <<https://www.ceskepriority.cz/files/penologicka-recidiva-gender-a-dalsi-kriminologicka-data-pro-cr.pdf>>.
10. ŘEHÁČEK, M. *Informace o realizaci standardizovaných programů zacházení s odsouzenými a o realizaci přípravy odsouzených na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. Online. Ministerstvo vnitra. 2015. 26 s. Dostupné z WWW: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://mv.gov.cz/soubor/informace-o-realizaci-stand-programu-zachazeni-doc.aspx&ved=2ahUKEwiO55TZiLOSAXW88bsIHXSFNecQFnoECB4QAQ&usg=AOvVaw1XTAeqM_3rKwgujl_u3PAU>.
11. STÁREK, L., VLACH, F. Professional training of prison service workers in the Czech Republic: historical development, aspects of importance and current challenges. *International Journal of Prison Health*, 2025. 21 (3): 382–395. Dostupné z WWW: <https://doi.org/10.1108/IJOPH-06-2024-0028>.
12. ÚŘAD VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Revidovaná Evropská vězeňská pravidla 2020*. Praha: ÚŘOP, 2020. 69 s. Dostupné z WWW: <https://www.ochrance.cz/media/revidovana_evropska_vezenska_pravidla_2020.pdf>.
13. VASYLYK, V. *Correction and Resocialisation of Persons Sentenced to Imprisonment in the System of Means of Implementing the Tasks of Criminal Executive Legislation*. UDC 343.811(477). Dostupné z WWW: <https://doi.org/10.33270/04202002.8>.
14. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Penologická recidiva, gender a další kriminologická data pro ČR* [online]. Praha: VS ČR, 2024 Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/statistiky>>.

15. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programy zacházení*. Online. Nedatováno. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/programy-zachazeni>>.
16. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *SARPO – Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Praha: VŠ ČR, 2024. 38 s. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/sekce/sarpo>>.
17. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Metodické směrnice č. 12/2022, Terapeutické programy*. [Praha]: Vězeňská služba České republiky, 2022. 32 s. ISSN 6339-2215.
18. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. *Věznice české republiky*. Online. 2019. 68 s. Dostupné z WWW: <<https://www.vs.gov.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/publikace/veznice-cr-2019-kompr.pdf#:~:text=Stavebn%C3%AD%20typologie%20vazebn%C3%ADch%20v%C4%9Bznic%20a%20v%C4%9Bznic%20%C4%8CR,objekt%C5%AF%20nebo%20%C4%8D%C3%A1st%20z%20doby%20jejich%20vzniku>>.
19. WEISS, S. *Importing Welfare State Failures into Prison Law*. *Ariz. L. Rev.*, 2023, 65: 741-745 s. Dostupné z WWW: < <https://arizonalawreview.org/pdf/65-3/65arizrev741.pdf>>.

Legislativní zdroje

1. ČESKO. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů*. Sbírnka zákonů České republiky. 1999, částka 52. S. 4727 – 4756. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>>.
2. ČESKO. *Zákon č. 29/2024 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010–2026 [cit. 2026-02-07]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-29>>.
3. DEUTSCHLAND. *Strafvollzugsgesetz (StVollzG) vom 16. März 1976 (BGBl. I S. 346), zuletzt geändert durch Artikel 1 des Gesetzes vom 21. April 2022 (BGBl. 2022 I Nr. 131)* [online]. Berlin: Bundesministerium der Justiz, 2022 Dostupné z WWW: <<https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/BJNR034670976.html>>.

SEZNAM ZKRATEK

CBT	Kognitivně-behaviorální terapie
JVA	Justizvollzugsanstalt
PMS ČR	Probační a mediační služba České republiky
PZ	Program zacházení
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
ČR	Česká Republika
EU	Evropská Unie

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Věková struktura respondentů – otázka č. 1.....	49
Graf č. 2: Pohlaví respondentů – otázka č. 2.....	49
Graf č. 3: Pohlaví respondentů – otázka č. 3.....	50
Graf 4: Typ trestného činu respondentů – otázka č. 4.....	51
Graf 5: Délka uloženého trestu respondentů – otázka č 5.....	52
Graf 6: Počet předchozích trestů respondentů – otázka č 6.....	53
Graf 7: Zapojení respondentů do programu zacházení – otázka č. 7.....	54
Graf 8: Změna postojů k trestné činnosti – otázka č. 8.....	55
Graf 9: Průměrné hodnocení jednotlivých modulů programu zacházení – otázka č. 9...56	
Graf 10: Největší přínos programu zacházení – otázka č. 10.....	57
Graf 11: Největší překážky a nevyužitý potenciál programu zacházení – otázka č 11...58	
Graf 12: Vnímání snižování rizika budoucí trestné činnosti – otázka č. 12.....	59
Graf 13: Motivace k dodržování zákonů po propuštění – otázka č. 13.....	60
Graf 14: Hodnocení přípravy na život po propuštění.....	61

PŘÍLOHY

Příloha 1: Anonymní dotazník – Účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce: Účinnost programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody

INFORMACE PRO RESPONDENTA

Vážený/á pane/í,

Tento anonymní dotazník je součástí výzkumu k bakalářské práci zaměřeného na účinnost **Programu zacházení (PZ)**. Cílem je zjistit Váš pohled na PZ a jeho vliv na přípravu na život po propuštění.

Důležité:

Anonymita: Žádné identifikační údaje nebudou zaznamenávány. Dotazník nelze propojit s Vaší osobou.

Dobrovolnost: Účast je dobrovolná, kdykoli můžete přerušit.

Doba vyplnění: 15–20 minut

Účel dat: Výhradně pro vědecký výzkum, publikaci v bakalářské práci a doporučení pro Vězeňskou službu ČR.

Pokyny: Vyplňte prosím co nejpřesněji. U otevřených otázek pište volně. Dotazník vrátíte

v uzavřené obálce personálu.

Děkujeme za Vaši účast a cenný příspěvek!

DOTAZNÍK

SEKCE A: DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

(Vyplňte číslem nebo zaškrtnutím)

1. Věk: _____ let
2. Pohlaví: Muž Žena
3. Nejvyšší vzdělání:
 Základní Učňovské Střední bez maturity Střední s maturitou Vyšší odborné Vysokoškolské

4. Typ trestného činu: _____ (např. majetkový, násilný, drogový)
5. Délka aktuálního trestu: _____ měsíců / let
6. Počet předchozích trestů odnětí svobody: _____
7. Zapojení do PZ: Ano, od _____

Ne, proč: _____

SEKCE B: ZKUŠENOST S PROGRAMEM ZACHÁZENÍ

Hodnoťte na škále 1–5, kde 1 = vůbec ne, 5 = velmi výrazně

8. Do jaké míry Vám PZ pomohl změnit postoje k trestné činnosti?
 1 2 3 4 5

Zdůvodnění: _____

9. Jak hodnotíte jednotlivé moduly PZ?

MODUL	1	2	3	4	5
Pracovní aktivita	☐	☐	☐	☐	☐
Terapie/poradenství	☐	☐	☐	☐	☐
Vzdělávání/kurzy	☐	☐	☐	☐	☐
Volnočasové aktivity	☐	☐	☐	☐	☐

10. Největší přínos PZ pro Vás:

11. Největší překážka/nevyužitý potenciál PZ:

SEKCE C: Vliv na recidivu a reintegraci

12. Myslíte si, že PZ snižuje riziko Vaší budoucí trestné činnosti?
 Ano Ne Nevím

Proč? _____

13. Jak silně Vás PZ motivuje k dodržování zákonů po propuštění?

1 2 3 4 5

14. Přípravuje Vás PZ na život po propuštění? (např. práce, bydlení, rodina)

Velmi dobře Spíše ano Neutrálně Spíše ne Vůbec ne

Co chybí? _____

SEKCE D: OTEVŘENÁ ZPĚTNÁ VAZBA

15. Co byste na PZ změnil/a, aby lépe připravil na volný život?

16. Jaké zkušenosti jste měl/a s personálem (vychovatelé, psychologové)?

17. Máte návrh na nový modul PZ? Popište:

18. Další poznámka:

Konec dotazníku. Moc děkujeme za vyplnění!

Prosím vložte do obálky a vraťte personálu.